

REVISTA PEDAGOGICĂ

Nu este mărire fără
virtute; dar nici vir-
tute fără lumină. Deoc
lumină înainte de tote.

Națunea că mai mare
este aceea care are cele
mai multe școle.
Școala este arma viito-
rului.

Familia și școala trebuie
să lucreze împreună la e-
ducația copiilor.
Scopul principal al edu-
cației este formarea carac-
terelor energice și morale.
Educația și ajunge șco-
pul prin ajutorul instruc-
țiunii.

INȘTIINȚĂRI

I. Persoanele cari primesc această revistă sunt rugate să bina-
voiască a plăti abonamentul care e de lei 7 pentru partea peda-
gogică, de lei 8 pentru cea literară, de lei 14 pentru ambele părți,
iar pentru corpul didactic rural 12 lei și pentru elevii normalişti
lei 6 anual.

II. Orce privește Redacția și Administrația revistei se va adresa
subsemnatului.

ENIŪ-BĂLTEANU
București, Calea Moșilor 138

BCU Cluj / Central Library Cluj / Michel de Montaigne

GALERIA MARILOR PEDAGOGI

MICHEL DE MONTAIGNE (1533—1592)

Primul bărbat, care s'a încercat să înlocuiască doctrina cărților cu lumina practică, formalismul cu realismul, pe Aristotel cu natura, este Michel de Montaigne, născut în fortăreața *Montaigne*, în Perigord, din Franța. Tatăl său i-a dat o educațiune foarte bună. Până la etatea de 10 ani învață limba latină, greacă și francesă în familie din conversație cu niște distinși profesori. De gramatică nici vorbă!

În anul al 10-lea al etății sale, Montaigne intră în colegiul din Bordeaux. În anul al 13-lea își termină studiile. Ca dovadă, cu câtă grijă îl crescuse tatăl său, poate

servi împrejurarea, că *dimineata lăsa să-l trezească cu muzica, ca nu cum-va o deșteptare prea iute să-i vatăme creierii*. El luă și lecții de drept și, după ce avu cât-va timp funcțiuni publice și și lărgi cercul experiențelor sale, călătorind prin Germania, Elveția și Italia, se retrase cu totul în viața privată, în castelul părintesc. Către capeta vieții sale pătimi mult de piatră, și de o boală de răunchi; dar muri cu liniștea unui filosof. De la dinsul avem un fel de *memoriu psihologic* („Essays“), ce a apărut la Bordeaux, între anii 1580—1588. În opera aceasta se exprimă el despre sine, despre lume, despre religiune și educațiune și despre diverse lucruri filosofice, într'un mod destul de sublim și de original așa, în cât lucrarea aceasta se poate numi cu tot dreptul, cu cardinalul *du Perron* „*Breviarul tuturilor oamenilor înțelepți*“. Multe păreri depuse în această carte numai în timpul mai nouă au ajuns la adevărata lor valoare.

Ce se ține de vederile sale pedagogice, avem să însemnăm că el a pășit cu multă stăruință contra *metodului de instrucțiune de pe atunci*. Acesta ținea numai la învățătura din cărți. «Intru adevăr, zice el, toată grija și spesele părinților noștri, țintesc numai la acea, ca să ne umple capetele cu știință; dacă ne câștigăm și judecată și virtute? nu-și mai bat capul. Noi lucrăm și ne trudem singuri, numai ca să ne îngreunăm memoria; dar priceperea și inima le lăsăm goale. Știm spune: «*Cicerone a zis așa; Platone a făcut aceasta; Acestea sunt cuvintele lui Aristotel*». Dar ce zicem noi înșine? Cum judecăm noi? Ce facem noi?»

Ideile lui asupra educațiunii sînt cuprinse într'o *Instrucție asupra educațiunii copiilor adresată doamnei Diana de Foix, contesa de Gurau*. Iată-le „In agricultură, zice el, pregătirile, ce trebuiesc făcute înaintea sămănatului, sînt simple și ușoare ca sămănatul

insuși; însă după ce planta incolțește și primește viață, ea reclamă o deosebită îngrijire spre a crește și a produce fructele, ce le așteptăm de la dinsa. Tot asemenea este și cu omul. El se naște, ca să zic așa, fără o pregătire de mai înainte; însă îndată ce s'a născut, trebuie să-l ocolim cu felurite îngrijiri, pline de ocupațiuni și de temeri spre a-l crește și cultiva pentru societatea, în mijlocul căreia are să trăiască».

Apoi continuă zicând, că este foarte greu a cunoaște de timpuriu aplicările firești ale copiilor, și că în vederea acestor greutăți, trebuie să-i conducem totdeauna către carierile cele mai bune și mai profitabile, fără însă a contraria natura.

Iar despre *disciplina școlastică* așa esclamă:

„Veniți părinți și conducători ai poporului; veniți și priviți, cum se instruesc copiii voștri în școale. Uitați-vă în lăuntru, și nu veți vedea de cât învățători vineți de mânie, care nu mai sunt stăpâni pe sine! Uitați-vă în lăuntru și nu veți auzi de cât suspinele fără sfârșit ale copiilor bătute fără milă de învățătorul lor! Oare acesta este mijlocul, prin care se speră a se insufla junei noastre generațiuni gustul învățării? Oare nu s'ar putea ea conduce ast-fel, de cât numai cu mâna armată de vargă? Aceste procedări, cari sunt cu totul neomenesti nu mai au rațiunea de a continua etc.“

Cine nu vede, din spicuirile acestea, justele apretieri ale lui Montaigne asupra culturii poporului, părerii, care au valoarea lor netăgăduită în pedagogie și astăzi după trei sute de ani?!

V. Gr. Borgovanu.

EDUCATIUNEA MORALA ¹

DE

I. G. NEAMȚU

Aceste măsuri bine aplicate, vor avea de sigur un rezultat bun. Nici o osteneală să nu fie menajată, când e chestiunea de a face pe un copil sincer, iubitor de adevăr, căci distrugând din sufletul copilului vițiul minciunii, se distruge izvorul tuturilor defectelor. Oprind minciuna d'a naște în copil, îl faci capabil de toate virtuțile.

E incontestabil că dragostea adevărului e izvorul tuturilor virtuților. Puternic trebuie să fie însă acest simțimint ea să poată distruge toate dispozițiunile rele ce foarte des nasc în sufletele oamenilor întocmai ca buruienele vătămătoare pe marginea riului celui mai limpede.

Sunt oameni, cari chiar iubind adevărul, calomniază, inegresc meritele semenilor lor.

Aici răul are alte cauze.

Ambițiunea, unită cu lenea, naște invidia, care produce inegrirea, calomnia. In natura ambițiunii este de a dori înălțarea, mărirea și așa s'ar părea că ambițiunea devine o pasiune binefăcătoare, fiind-că ea dă putere, curagiul faptelor mari, a marilor virtuți.

Fatală e ambițiunea însă când ea turmentează o ființă lipsită de energie, de activitate, de forțele morale pentru a se distinge, pentru a se înălța. Atunci ambițiunea împinge pe leneși nu de a se ridica d'asupra altora ci d'a înjosi pe alții, d'ale inegri meritele, d'a-i calomnia. Pentru ambițiosul leneș emulațiunea se preface în invidie.

Foarte mult trebuie să fie atenți educațorii, ca prin emulațiune să nu deștepte invidia, prin ambițiune să nu aducă copiii la rivalitate, la ură, pismă și calomnie.

1. Vezi No. prec. lent.

Și acest scop se poate ajunge, dacă educatorii totdeauna vor pune copiii în poziție d'a se ajuta unii pe alții, îi va face să se intereseze de progresul altora.

Cel mai escelent mijloc în privința asta este sistemul de învățămînt așa numit mutual. Copilul, ce a ajutat fratelui său, camaradului său, d'a-și împlini cu onoare datoriile, se bucură de succesul acestuia; iar cea ce-i cauzează bucurie, plăcere, nu poate deștepta invidie.

Pe un copil, cu cât îl vezi vedea mai predispus la invidie, cu atât mai des pune-l în poziție d'a ajuta pe alții și atunci laudă-l pentru acest fapt.

Fortiază pe copilul invidios, să recunoască meritele celor invidiați de el, și-l convinge, că timpul ce-l pierde prin invidie, înegrirea sa și calomniile altora, și l-ar putea întrebuința la învățătură d. e. ca să poată ajunge și întrece pe cei mai capabili.

Foarte rău fac acei D-ni învățători, cari emulațiunea dintre elevii d-lor vrea să o introducă prin dese întreceri între ei, pentru-că puși în pozițiuni dese de a se întrece, și neputînd-o face, copiii ajung a se invidia, iar invidia conduce la înegrirea și calomniile, defecte pe cât de periculoase tot pe atât și de urite.

Copilul, care va fi atât de invidios în cât prin toate mijloacele blînde încercate nu poate fi îndreptat, trebuie separat de camarazii săi. Isolat, fără nici un ajutor de la nimeni, va simți în urmă că oamenii trebuie să se ajute unii pe alții, că sunt solidari unii pentru alții și că numai prin reciprocitate pot să fie cu toții mulțumiți.

Nu cu invidie și calomnie, ci prin ajutor mutual, laude și așteptări reciproce sincere ajung toți la îndeplinire, stimă generală și fericire deplină.

Cea mai admirabilă lege morală care poate exista ne a dat-o Domnul Christos, când a zis: «nue destul a nu face răul, ci omul este dator să facă binele.»

Cel ce face binele să numește *binefăcător* sau cu altă vorbă *caritabil*, iar fapta în sine caritate, adică binefacere.

Caritatea, ca virtute teologică se va practica nu numai fiind-că e impusă de religione, ci mai mult pentru faptul, că nimic nu contribuie mai mult la inobilarea sufletului și la fericirea generală a omenirii de cât ea, care ne face buni, generoși, ospitalieri, binefăcători, îndatoritori, utili și plăcuți unii altora.

Toate aceste virtuți nu sunt puse de natură în sufletul omului ci ele sunt dobândite de om prin civilizațiune.

Sălbatecul este crud; popoarele fără nici o civilizațiune nici nu pot pricepe ce va să zică a fi bun și caritabil.

Națiunile culte însă din contră au ajuns la o generositate ce face admirațiunea celor ce compară istoria trecutului cu a prezentului.

Această bunătate, caritate, binefacere, care a scos pe om din egoismul personal și cel familiar l-au adus să se preocupe neîncetat, să lucreze cu stăruință nu numai la îmbunătățirea sorții oamenilor, ci și la cea a animalelor. Martore ve sunt toate societățile filantropice existente, fără seamă în anticitate.

Această bunătate, caritate, binefacere, generositate, ce caracterizează civilizațiunea modernă, se transmite acum din generație în generație, ast-fel că copilul naște bun, generos, dispus la binefacere și îndatorire, și așa educatorului încă îi vine mai ușor pentrucă aceste calități nu trebuie să le *inspire* ci numai să le *desvolte*.

Ignorând trebuințele vieții, ne fiind el cel ce luptă pentru agonisirea celor necesarii, copilul e caritabil, generos, și totd'auna va rămâne ast-fel dacă va fi incurajat în practicarea acestor virtuți. Lăudați totd'auna pe copilul ce a săvârșit fapte generoase. Puneți-l totd'auna în pozițiune de a fi caritabil, îndatoritor și

bucuria ce o va simți el când face binele îl va covinge. că binefacerea procură plăceri mai nobile, mai pure și mai dulci de cât egosimul.

Dintre doi copiii, unul ce a înșelat cu spirit și altul ce s'a lăsat a fi înșelat din bunătate, cestui din urmă dați-i toate laudele.

Nupuneți copiilor drept model furnica ce refuză greerului un grăunte și nici vulpea cea fără milă care scoate cașul din gura corbii.

Mila, îndurarea, binefacerea, îndatorirea totd'auna sunt mai laudabile de cât dibăcia, fineța, reaua credință. Isvorul celor d'intăi virtuți e bunătatea și bunătatea e tot ce e mai nobil în inima omului.

Când să ivesc în copil instincte de egoism, saū de cruzime, veghiați bine asupra lui. Nici odată să nu i-se permită a săvârși fapte egoiste saū crude.

Copilul ce a răpit un puiū de la muma lui și fără milă îl lasă că moară de foame, și el să se separe de tot cea ce iubește, să simți ce grea e durerea. Copilul ce pișcă, bate, impunge, frige etc. trebuie să simtă și el asemenea dureri. Mai bine să sufere un moment, ba o zi întreagă de dureri cum a cauzat și el, de cât să se deprindă să fie crud, comițând nepedepsit acte de cruzime.

Copilul ce n'a îndatorat, să nu primească îndatorire; cel ce a refuzat o bucată de pâne flământului, să sufere și el odată foamea.

O singură lecțiune de asemenea natură acompaniată de consilii morale ce-l vor mișca până la suflet, ajunge spre a-l îndrepta.

Bunătatea, cultivată, dezvoltată în inima copilului mai are și alt efect asupra sa, îl va opri d'a fi răsbunător.

(Va urma).

DIN EXPERIENȚĂ

AUTORITATEA INSTITUTORULUI

Școala nu este de cât un stat în miniatură. Precum statul, pentru a putea prospera și a fi scutit de neînțelerea dintre membrii lui, are necesitate de legi, la cari trebuie să se supună toți cetățenii, tot astfel și școalei incumbă necesitatea de a urma acelaș drum, dacă voește să-și ajungă scopul. Și totul în școală atârnă de la acest moment important, care, negleat din partea institutorului, ar produce desordinea cea mai revoltătoare.

Sunt mulți dascăli, cari, deși posed destulă bunăvoință și destul devotament, pentru a face să existe în clasă cea ordine, care e necesară, pentru a putea ajunge la rezultatele dorite, totuși silințele lor rămân zadarnice, ei nu pot ajunge la scop. Și această cauză latentă consistă în lipsa de *autoritate* a institutorului.

Intre cele dintâi defecte, cari fac pe un dascăl să-și piardă autoritatea înaintea elevilor, se pot număra: *neconsecuența* și *lipsa de control*.

Institutorul trebuie să aibă spiritul de observațiune foarte dezvoltat, căci să ne închipuim un copil care, cu mintea lui ușoară și stăpânit de diferite poftes, ar săvârși niște lucruri nepermise în clasă, și cari, ar atrage atențiunea celorlalți elevi. Văzând ceilalți elevi, că celui ce săvârșise lucruri nepermise, nu i s'a atras atențiunea, contând pe bunătatea cea fără limite a dascălului lor, care îi lasă să facă ce voesc, își vor căuta cu toții diferite ocupațiuni, în afară de cercul determinat al școalei.

Institutorul, deșteptat în urmă, va căuta să le atragă atențiunea prin vorbe blânde, dar va observa, că nu va ajunge la nici un rezultat, până ce nu le va promite, că la cea dintâi ocazie, îi va pedepsi.

Prezentându-i-se însă ocazia, și institutorul neținându-se de condițiunea pusă, perde o porțiune însemnată din autoritatea sa, de oare-ce elevul vede în el un om ordinar, un om neconsecuent.

Institutorul în clasă trebuie să vegheze neconținut. Nimic să nu scape privirii lui. Elevul trebuie să fie făcut a crede, că el este urmărit de privirea institutorului chiar și în locuri ascunse.

Ceea ce face institutorul să fie făcut, ceea ce spune să fie spus. Elevii trebuiesc supuși la ascultare necondiționată. Pentru a ști însă institutorul cum să conducă pe elevi la această ascultare, trebuie să știe modul cum să-i trateze. Acest mod de tratare nu-l va afla institutorul, de cât numai cunoscând bine individualitatea fie-cărui elev în parte. Numai cunoscând bine calitățile și slăbiciunile unui elev, va putea afla institutorul, mai cu ușurință, remediul cel mai eficace, pentru a putea percurge un drum mai scurt, către scopul dorit.

Dându-și ast-fel osteneala fie-care institutor a-și cunoaște turma sa, va ajunge a ști trata pe fie-care elev conform naturii sale. Elevul va observa, că dascălul său, departe de a fi un despot, este cel mai bun părinte al lui. Cu modul acesta, încetul cu încetul, institutorul își va câștiga stima elevilor săi, cari îl vor urma cu plăcere. Cuvintele lui vor deveni niște precepte, cu cari elevul, cu mândrie, va motiva afirmațiunile sale. El va considera atunci pe dascălul său mai presus de orî-ce ființă omenească. Și numai ajungând institutorul la această demnitate, își va putea susține autoritatea, de care trebuie să se bucure.

Dar pentru a ajunge la acest rezultat institutorului nu-î este suficient a cunoaște numai arta tratării după individualitate, ci pe lângă aceasta se mai pretinde, ca în învățămînt institutorul să fie apostol, căci dacă va șovăi, sau va da noțiuni greșite elevilor și aceștia îl

vor descoperi, atunci se va nimici toată clădirea, pe care el a făcut-o cu multă răbdare și abnegație.

Autoritatea institutorului se poate slăbi, prin *moralitatea* lui, și în special în cazul, când el insistă, ca elevii lui să se poarte conform regulilor morale, pe cari el nu le păzește.

Indată ce elevul observă, că dascălul său una zice și alta face, el nu mai are încredere și nu-l mai consideră, cum ar trebui, ba ce e mai mult, poate să jungă la concluziunea, că dascălul lor îi învață rău, căci el nu se conformează cu cele spuse. Iată dar o îndoială, un exemplu rău dat copilului. Și se știe, că exemplul e cel mai bun mijloc de educație. Copiii au o mare aplicare spre imitat. Ei imitează tot ce văd la dascălul lor, fie bun sau rău. Pe lângă că, prin asemenea purtări își perzi autoritatea față de elevi, le dai și o educație greșită, contrar angajamentului, ce ți l-ai luat, când ai primit această sarcină.

De aceea institutorul trebuie să fie cu mare băgare de seamă. Purăturile lui atât în școală, cât și afară din școală, trebuie să corespundă cu instrucțiunile ce le dă altora. Să nu-și permită înaintea copiilor lucruri, cari ei nu trebuie să le vadă. Institutorul în școală trebuie să fie ca preotul, care, săvârșind slujba în biserică, depărtează de la el toate slăbiciunile omenești și devine reprezentantul lui Dumnezeu.

Ceea ce mai micșorează autoritatea institutorului este, că el *nu prepară bine materia respectivă*, ci mergând în clasă se servește de carte.

Am spus, că elevii trebuie să creadă pe dascălul lor mai pre sus, de cât ori ce ființă. Apoi când el va vedea, că dascălul său nu e în stare să-i spună ceva, până ce nu consultă cartea, nu-și va pierde el acea iluzie frumoasă, pe care o avea? Il va mai crede el superior celorlalte ființe? Nu... Din contră il va considera, ca

egalul lui în știință și superiorul lui numai în forța fizică. În cazul acesta el rămâne avisat numai la un singur mijloc, pentru a-și susține autoritatea, și acesta va fi pedeapsa. Acest mijloc însă va dura foarte puțin, de oare ce elevii în timpul cel mai scurt se vor obișnui și cu acest remediu și de aci încolo institutorul va deveni cel mai periculos om pentru școală.

Institutorul prin zelul lui trebuie să convingă pe elev că, el nu are nevoie de preparație și că, ceea ce pe cari el le posedă le cunoaște în toată întregimea lor. Aceasta va putea-o face, dacă la începutul anului înainte de a introduce cărțile, institutorul le studiază cu amănunțime din toate punctele de vedere și apoi, în cursul anului, se va prezenta întotdeauna bine preparat. Prin preparație însă nu înțeleg numai lămurirea cunoștințelor, căci acestea de sigur le posedă fiecare fără preparație, dar modul cum trebuie să se introducă aceste cunoștințe în creierul elevului, pentru a prinde mai iute rădăcini și pentru a avea o durată mai lungă.

Aceste câte-va observațiuni, cari după formă s'ar părea de puțină valoare, dau în fond cele mai frumoase rezultate.

Deși sunt foarte puține aceste observațiuni relativ la diferitele reguli, ce trebuie să le păstrăm, când avem în mâna noastră lutul cel moale, căruia trebuie să-i dăm forma cea mai perfectă, totuș câștigăm o porțiune mare din capitalul, pe care în cazul contrar, l-am perde însutit.

Aceste observațiuni le va avea în vedere în clasă numai un om, care e consciu de chemarea sa și, care caută a-și depune obolul său pe altarul patriei, pentru a crește tineri cu calități bune, cetățeni consciți de misiunea lor și patrioți adevărați.

Suntem îndreptățiți, a crede, că fiecare din apostolii luminei auză această țintă.

De la dascăli atărnă viitorul patriei și fiecare dintre ei trebuie să fie mândru de această nobilă misiune, să nu piardă nici un moment, fără a căuta să-și cultive fiil de azi ai patriei, care mâine vor deveni părinții ei și vor dispune de ea.

București 9 Ian. 1893.

Gh. Cherciu
institutor.

DIDACTICA MAGNA¹

DE
AMOS COMENIUS

Tradusă în românește de
PETRU GĂRBOVICEANU

CAPITOLUL XXXII

Despre un adevărat regulament școlar.

1. Despre necesitatea unei reforme a școalelor și despre felul ei, am vorbit în deajuns. E de interes însă de a recapitula dorințele și propunerile mele asupra acestei chestiuni, cari sunt următoarele :

2. *Eu doresc să ved metoda de învățământ adusă la o ast-fel de perfecțiune, în cât, între felul de a învăța obicinuit până acum și între cel nou, să fie o așa deosebire pe care o observăm, că e între arta obicinuită, altă dată de a immulți cărțile și între arta de a imprima, inventată mai târziu și întrebuințată acum. Căci, de și arta de a imprima e mai grea, mai costisitoare, mai obositoare, totuși e mult mai potrivită de a produce cărți mai iute, mai sigur și mai frumos. Tot așa și noua metodă, de și la început înspăimântă prin greutățile ei, totuși o dată primită servește de a*

1. Vezi numerile precedente ale acestei Reviste.

instrui mai mulți școlari și cu un succes mai sigur, de cât lipsa de metodă obișnuită până acum.

3. Și poate închipui foarte ușor cine-va. cât de puțin folositor putea să pară încercarea primului inventator al literilor de tipar, în comparație cu întrebuițarea liberă și metodă a condeilor în us. Esperiența a arătat însă câte avantagiile aduce o asemenea invențiune. Căci *antéii*, doi tineri pot să producă prin tipar mai multe esemplare din o scriere, de cât pot în acelaș timp aproape două sute cu condeiul. *Al doilea*, acele litere de mână se vor deosebi foarte mult unile de a'tele după număr, formă, pozițiunea foilor, a paginilor, a liniilor; cele de tipar însă vor semăna întocmai unele cu altele, așa că un om nu poate semăna unul cu altul după cum sor semăna toate aceste esemplare, — lucru ce adaugă mult la frumusețe și splendoare. *Al treilea*, nu e sigur, dacă aceea ce e scris cu condeiul e corect sau nu, până nu s'a observat cu îngrijire totul, nu s'a comparat și îndreptat, — cea ce nu se poate face fără multă muncă și desgust.

La operele tipărite prin îndreptarea unui singur exemplar se îndreptează toate cele-l-alte, chiar dacă ar apăra o mie; poate să se pară unui nerecunoscător de artă ca de necrezut, și totuși e foarte adevărat. *Al patrulea*, spre a putea scrie cu condeiul nu e bună orî și ce hârtie, ci numai una solidă, ca să nu pătrundă prin ea, pentru tipar însă, e bună orî și ce hârtie. Cu ajutorul tiparului pot în fine să obțină o carte frumoasă și acei cari nu sunt în stare să scrie frumos, fiind că ei, bine înțeleș, eșcută lucrarea nu cu mână proprie, ci cu litere anume lucrate.

4. Așa ceva va resulta, dacă tot ce aparține noii metode universal 'l vom dispoșă mai bine și anume că 1) cu un număr mai mic de învățători se vor instrui mult mai mulți școlari, de cât dupa metodă, care se între-

buintează acum ; 2) că vor eși în adevăr cultivați ; 3) cu o cultură solidă ; 4) că un asemenea învățămînt va fi potrivit și pentru acei cari sunt mai puțin talentați și dotați cu o pricepere greoaie ; 5) în fine, vor fi în stare să predea cu succes și acei pe care nu-i a dotat destul de bine spre a învăța pe alții, fiind-că învățătorul aceea ce are să predea și cum are să predea nu scoate atît din propriul său spirit, cît inspiră tinerimei, materia preparată cu mijloacele de învățămînt, ce îi sunt la dispozițiune. Căci, după cum un musicant execută o melodie oare-care după note pe care, fie că n'a compus'o însuși, fie că n'o putea executa din memorie cu vocea sa cu instrumentul, tot așa și un învățător poate de sigur să instruiască în toate, dacă are înaintea sa materialul de învățămînt și metoda întocmai ca o bucată de muzică.

5. O dată hotărîtă asemănarea cu imprimeria, să căutăm prin comparațiune de a stabili mai lămurit în ce constă procedarea armonică a acestei noi metode, spre a se arăta, cum că științele se pot comunica inteligenței în acelaș chip cum se presentă în exterior pe hârtie. Din acest motiv n'ar fi nemerit dacă s'ar da aceste noi metode numele de *Didachografia* făcînd alusiune la *Tipografia*. Să privim însă chestiunea mai d aproape.

6. *Imprimeria* cere materialul său propriu și lucrarea sa proprie. **Materialul principal** constă din hârtie, litere, cerneală și presă. *Lucrarea* constă în așezarea hârtiei, în culegerea literilor după materialul dat, în îndreptarea erorilor, în tipărire, etc. Totul își are felul său de procedare, care dacă se observă, lucrarea merge bine.

7. În *Didachografie* (dacă păstrăm espresiunea) lucrul stă așa : hârtia sunt școlarii, ale căror spirite trebuie să fie însemnate cu semnul științei. *Literele* sunt

cărțile și alte mijloace de învățămînt cu ajutorul cărora obiectele de învățămînt se pot prezenta spiritului cu ușurință. *Cerneala* e cuvîntul vîoiu al învățătorului, care transmite sensul lucrărilor din cărți în spiritul auditorilor. *Presa* e disciplina care prepară și îndemnă pe toți să fie gata de a primi învățătura.

(Va urma).

ȘCOALA POPORULUI ȘI D-I TACHE IONESCU

În țările cu aspirații la cultură, orî-ce copil este dator să treacă prin o școală primară, fie rurală sau urbană; de aci numele de *școala poporului* dat școalei primare în genere.

Am arătat altă dată ¹, cum înțelegem noi școala poporului, aci vrem să dăm numai economia proiectului de lege prezentat Camerilor legiuitoare de d-l Tache Ionescu, actualul ministru al Instrucțiunii publice, arătând și părerea noastră.

Acest proiect de lege se ocupă numai cu învățămîntul primar (urban și rural) și cu învățămîntul normal primar. El este împărțit în șase capitole, din cari întăiul tractează despre *Frecventarea obligatorie* la școală a orîcărui copil; al doilea se ocupă cu *școalele primare rurale, urbane și complimentare*; capitolul trei tractează despre *școalele normale* pentru formarea de învățători și învățătoare, institutori și institutoare; al patrulea despre *numirea lor*; al cincilea vorbește despre *drepturile și datoriile acestora* și în fine al șaselea capitol se ocupă cu *întreținerea școalelor primare*. Mai 'nainte de a păși la fiecare capitol în parte, constatăm că d-l Ionescu a înțeles că este mai ușor de trecut un proiect de lege care privește numai o parte a învățămîntului de cît o lege care ar îmbrățișa dintr'odată întregul învățămînt, cea-ce propuneam și noi încă din vara anului precedent ².

1. Vezi pagina 160—169 din această revistă, anul VII, articol *școala poporului*.

2. Vezi finele paginei 169, anul VII, al acestei reviste.

I

FRECUENTAREA OBLIGATORIE

Proiectul de lege începe prin a declara că *învățământul primar este obligator și gratuit pentru toți copiii de cetățeni români*, de la 7—14 ani impliniți, scutindu-se de îndatorirea de a merge la o școală publică primară numai copiii cari vor învăța în familie sau în institute private recunoscute de stat.

Listele copiilor în etate de școală, formate în vacanța Paștelor, de către primari în orașe, în sate de către primari și învățători, se vor înainta școalelor cel mult până 10 Iunie al fiecărui an.

Învățătorii și institutorii vor anunța în scris, cel puțin c'o lună înainta de deschiderea cursurilor, pe reprezentanții copiilor despre epoca deschiderii școalelor, arătându-le și pedepsele la cari vor fi supuși dacă nu-și vor trimite copiii la școală. Acești reprezentanți vor înscrie pe copii la școală cu 10 zile înainte de deschiderea cursurilor sau vor declara că le dă instrucția în familie ori în institute private; altfel copiii vor fi înscriși din oficiu. Mai practic ar fi înscrierea din oficiu a tuturor, rămânând ca familiile să se justifice pentru neaducerea copiilor la școalele publice.

Institutorii sau învățătorii vor anunța pe părinții copiilor cu absențe nejustificate, că *în caz de recidivă vor fi pedepsiți*.

«In caz de recidivă, învățătorul sau institutorul pronunță o amendă de 20 bani de absență, despre care comunică perceptorilor *la finele fiecărei luni*.»

«Dacă absențele nemotivate se repetă totuși în cursul aceluiași an școlar, amenda se poate ridica treptat până la maximum de 50 bani de absență.»

Sumele încasate din amenzi se varsă în casa școalelor.

«Când perceptorul nu poate încasa amenda, o transformă în zile de lucru în folosul șoselelor comunale....»

«Această transformare se comunică primarului care e însărcinat cu executarea pedepsei, conform legii drumurilor.»

Părinții sunt dator să asiste la examenul de finele anului

al copiilor lor, căci altfel plătesc o ameneă de 5 lei; iar copiii cari învață în familie sau în școale particulare depun examenul anual la școalele publice, altfel plătesc o amendă de 10 lei în sate și de 20 lei în orașe.

Aci este un aliniat curios, anume: «Ministerul instrucțiunii și inspectorul circumscripției pot dispensa de *examene publice* pe copiii cari primesc instrucția în familie. «Școlarii cari învață în institute private sunt obligați fără excepție să depună examene la școalele publice, ceea-ce este foarte bine; pe când unii copii din cei cari învață în familie să fie dispensați de examene publice. Se știe de toți că asupra institutelor private Ministerul exercită un control oare-care prin inspectorii și delegații săi, pe când asupra instrucției ce se dă în familie, Ministerul nu are și nu poate avea nici un fel de control. Lucrul este cu atât mai curios că în legile școlare ale Franței, după cari s'a lucrat actualul proiect de lege, se prescrie contrariul ¹ nu va fi oare vre-o scăpare din vedere? Sau se are în vedere favorurile *famiiliilor aristocratice*?

Spre a asigura obligativitatea instrucțiunii, proiectul de lege îndatorează pe revisorii școlari ca, în inspecțiile lor să cerceze înainte de toate, dacă se aplică legea în această privință. Și dacă Revizorii vor constata că aceste prescrieri nu se aplică din pricina învățătorilor sau directorilor de școli, îi vor condamna la o amendă egală aceleia ce ar fi trebuit să plătească reprezentanții copiilor. Foarte bine, să fie pedepsit directorul sau învățătorul care nu se va fi conformat legii în ce privește anunțarea perceptorului pentru absențe. Dar, dacă perceptorul sau primarul nu se conformă legii spre a împlini amenzile, atunci nu există oare nici o sancțiune, nici o pedeapsă contra lor? In proiect nu se zice nimic absolut despre aceasta și noi știm că adevărata cauză pentru care nu s'a pus în aplicare dispoziția legii din 1865 asupra amenzilor, provine mai mult de

1. Art. 16 din legea din 28 Martie 1882 sună ast-fel: „Les enfants qui reçoivent l'instruction dans la famille, doivent, chaque année, subir un examen dans les écoles publiques...”

la primar și perceptor, de cât de la învățător. Am putea ilustra această cu nenumărate exemple, dacă nu ne-ar fi de spațiu; totuși vom adăoga câte-va cuvinte.

În calitate de revizor școlar, am executat pe întrecut învățătorii să comunice săptămânal primăriilor absențele și amenziile relative, ceea-ce se făcea cu toată exactitatea; dar amenziile nu se încasașă; ba de multe ori autoritatea comunală exasperată de ordinele severe ce făceam să i se dea, rescula pe locuitorii contra învățătorului, făcându-i tot felul de neajunsuri, în cât unii își luașă lumea în cap: se lipsea de dascălie; alții se demoralizașă așa de mult în cât se împrietineașă cu reșii funcționarii comunali și se puneășă pe petreceri, și numai prea puținii erau așa de vîrtoși în cât să reziste tuturor relelor ce se grămădeașă pe capul lor. Numai ast-fel se explică un raport al meu prin care am făcut să se destitue dintr'odată 42 de învățători în județul Ilfov. Mai târziu, fiind funcționar administrativ, am obligat pe învățătorii să-mi comunice de două ori pe săptămână, Miercuri seara și Sâmbătă seara, absențele școlarilor și amenziile ce urma să se plătească de părinții lor arătându-ni-se totodată și No. adresei către primar prin care i se făcuse aceeași comunicare; al doilea am luat măsurii ca suma amenzilor notificate ast-fel să se considere vîrsate în casa comunală în comptul salariului perceptorului. Cu modul acesta am ajuns la rezultatul vizat de lege, căci la început s'așă încasat sume mari din amenzi și în urmă s'așă umplut toate școalele de copii, așa că am fost nevoiți să punem a se lărgi salele de clase, dărîmînd primezii dintre două și trei camere, iar cu banii incasați din amenzi am pus de s'a făcut încă mobilier și material didactic, s'așă ajutat școlarii fără mijloace, procurându-li-se cărțile necesare și unora chiar îmbrăcăminte. Era o plăcere să vezi școalele rurale pline de școlarii până la Sânt Petru. Vedeți dar că obligativitatea învățămîntului se poate realiza numai prin administrație. Decii legea ar trebui să prevadă o pedeapsă severă pentru administrația care nu s'ar conforma prescripțiunilor ei, căci altfel ori-ce alte măsurii n'ar produce nici un rezultat

practic. Ar fi trebuit să se prevadă în lege că recruții cu știință de carte fac un an mai puțin de armată.

Dupe noi cea mai importantă parte a unei legi asupra învățămîntului primar este partea privitoare la *Frecuentarea obligatorie* a scoalei; de aceea am străruit atîta asupra acestui capitol. Este drept că în prezentul proiect de lege această cestiune este mai bine desvoltată de cât în proiectul prezentat de D-l Poni; totuși, pe lângă lipsa de sancțiune față cu administrația comunală, mai prezintă proiectul de față încă oare carii slăbiciuni, precum raportarea absențelor de învățator către primar dupe trecerea unei luni. Ar fi fost mult mai bine aceasta să se facă săptămănal.

II

ÎNVĂȚĂMÎNTUL PRIMAR

Scoalele primare dupe proiect se 'mpart în :

Scoale primare de cătune,

» » inferioare,

» » superioare,

Cursuri primare complimentare,

» » de repetire.

Adică așa cum se 'mpart și în Franța, cu deosebire că acolo se mai prevăd *scoale materne* și *scoale infantine*, pentru copii de la 2—7 ani, cea ce în proiectul D-lui Ionescu lipsește cu totul, pe când în proiectul D-lui Poni și în al d-lui Sturza se prevedeau *Grădinile de copii*.

În scoalele primare se 'nvață, zice proiectul :

Citirea, scrierea, limba română, aritmetica practică și noțiuni elementare de geometrie, noțiuni de istoria țării și de geografie, de științe naturale, fisece, rugăciuni și istoria sacră, desenul, muzica vocală, jocuri gimnastice, exerciții militare, și pe cât posibil lucrul manual și grădinăria.

Aceste studii se vor divide prin programă în trei cursuri progresive : cursul inferior, mediu și superior.

Cursul inferior se va preda în scoalele de cătune.

Cursul inferior și mediu în scoalele primare inferioare.

Cursul complet în scoalele primare superioare.¹

Art. 18 sună: «În nici o școală primară, elevii nu vor fi ținută în clasă mai mult de 3 ore pe zi în primii doi ani, nici mai mult de 4 ore pe zi în ceilalți ani de studiu, rămând să se facă, în afară de aceste ore, exercițiile de gimnastică, lucrările manuale, precum și aplicațiunile practice de grădinărie.»

Ministerul poate introduce sistemul rotației la scoalele cu mai mulți învățători sau institutori. Aceasta este o măsură foarte bună, dar numai că ar fi trebuit să se determine felul rotației, adică ar fi trebuit să se zică: «Rotație anuală ascendentă,» căci, dupe cum am susținut și altădată², acesta e singurul fel de rotație folositoare din punct de vedere moral și progresiv

În fie-care comună rurală va fi cel puțin o școală primară inferioară. Se pot întruni însă comunele mici vecine pentru a avea o singură școală, dacă copiii de școală nu trec peste 80 și dacă depărtarea dintre comune nu e mai mare de 3 kilometre.

Copiii din cătunele unei comune vor urma la școala comunei, afară numai dacă distanța cătunelor de la reședință ar trece peste trei kilometre, atunci se va înființa și în cătunele astfel depărtate câte o școală; iar dacă nu vor fi destui școlari o asemenea școală va purta numele de școală de cătun.

«Învățătorul de la școala primară cea mai apropiată va ține clasă la școala de cătun cel puțin de două ori pe săptămână, în orele de dupe amiază, în schimbul unui spor la leafă de 20 lei lunar.»

Dar, ce s'ar putea face în așa de puțin timp?

1. La art. 1 legea franceză din 1882, pre lângă celelalte obiecte puse în proiectul D-lui Ionescu, se mai prevéd: Instrucția morală și civică. Elementele de științe naturale, fizice și matematice aplicate la agricultură, igienă, arte industriale, lucrări manuale și la întrebuintarea uneltor principalelor meserii. Câte-va noțiuni uzuale de drept și de Economia politică.

² Vezi această revistă pagina.... Anul VI.

Scoala rurală inferioară are 4 ani, cuprinzând cursul inferior și mediu; cea superioară are 5 ani, cuprinzând cursul primar complet. Anul scolar rural durează 40 de săptămâni. Iarna, se ține clasă dimineața și dupe prânz, afară de zilele când învățătorul va fi ocupat la scoala de cătun; vara, se poate ține clasă numai înainte de amiază.

Scoalele rurale sunt mixte.

Dacă o școală rurală are mai mult de 80 școlari, școala se ridică la gradul de școală primară superioară și se numește un al doilea învățător, iar dacă școlarii trec de 140, se adaugă încă un învățător sau învățătoare. Școlarii trecând peste 200, se numește un al 4-lea învățător și școala se desface în două școli superioare cu câte doi învățători.

Puține școli deci vor fi superioare, căci puține vor avea peste 80 de școlari regulați.

În școlile rurale cu un singur învățător, acesta va fi bărbat.

Comunele vor procura școlii un loc de 50 arii, unde învățătorul va cultiva cu școlarii grădina, al cărei venit va fi al învățătorului, iar pământul ce unele școli posedă în țarină se va arenda în profitul școlii, pentru îmbogățirea materialului didactic și procurarea de cărți elevilor săraci.

Pe lângă școlile rurale se vor înființa ateliere pentru învățarea lucrului manual, unde vor preda învățătorii pentru care li se va da un spor de 10% asupra onorariului lor. Elevii care vor termina școala lor înainte de 14 ani, tot vor fi obligați a lucra în atelier, cel puțin odată pe săptămână.

Iată, acestea sunt dispozițiunile relative la școlile rurale. În general vorbind ele sunt bune, afară de observațiile făcute, căci s'a ținut seamă întru câtva de aranjarea comunelor, de vârsta copiilor, de ocupația săteanului, de numărul școlarilor și întru câtva chiar de munca învățătorului, care ar face lecții suplimentare în cătune, în ateliere; dar numai că salariul normal al învățătorului de 90 lei lunar, ni se pare prea mic față cu cea ce i se cere să știe și să lucreze. Dacă nu s'ar putea face altă mărire de salariu, ar trebui cel puțin ca gradația lor să fie de 30 la sută în loc

de 15 cum este acuma pentru întregul corp didactic. Cu modul acesta el ar fi mai liniștit asupra viitorului copiilor și familiei sale. Idealul nostru ar fi altul, adică 75 lei lunar în primii 3 ani, dupe 3 ani să i se adauge o gradație de 50 la sută, cu care salariul lunar s'ar ridica la suma de lei 112,50. Mai departe să i se mărească salariul, din 5 în 5 ani, cu 50 la sută, acordându-i-se în total 5 gradații, așa ca dupe 23 ani an de serviciu să aibe lunar lei 262,50. ¹

În ce privește scoalele primare urbane, se zice că vor fi de băeți, de fete și mixte, cuprinzând toate studiile prevăzute pentru scoalele primare superioare, având fiecare 4 clase cu 4 ani de studiu. Aci este un aliniat, la art. 32 care, introduce o inovațiune, anume: «În scoalele mixte, precum și în clasele inferioare ale scoalelor primare de băeți se vor prefera institutoarele.» În clasele inferioare ale scoalelor de băeți nu este rău să se prefere institutoarele, pentru că se presupune că femeia este mai aptă a supraveghea pe copii cei mici; dar în fruntea scoalelor mixte oare pentru ce s'ar prefera institutoarele?

Aci cred oportun să ne arătăm părerea noastră relativă la salariul institutoarelor. Iată un fapt. În toamna anului 1876 s'a creat primele scoale rurale în București și aceasta numai în urma unor îndelungate stăruințe ce am depus pe lângă minister. Ni se obiecta de toți, cum se poate scoale rurale în București? «Locuitorii mărginași nu-și pot trimite copiii cei mici peste două, trei mahalale la scoalele primare existente, răspundeam noi, și ministerul nu dispune de mijloace să creze imediat asemenea scoli la extremități, plus că nici localuri nu se pot găsi p'acolo mai mari de cât pentru o școală rurală, etc.» Dupe ce ni s'a aprobat propunerea, am fost asediați de candidatele pentru postul de învățătoare la acele scoale, de și erau plătite cu salariul de învățător rural. Eî bine, acum propunem din nou să se creze asemenea scoale mixte la marginile orașelor, plătite ca scoalele rurale, căci din 1876 au

1. Vezi pag. 167, anul VII, această revistă, unde am scris mai pe larg despre aceasta.

devenit urbane. Afară de aceasta, ar trebui ca institutoarele viitoare să fie mai puțin plătite de cât institutorii, cu 25%, ceea ce se face atât în Franța, Germania, cât și celelalte țări înaintate. Motivele sunt peremptorii, ca să nu le cunoască cei în drept.

Numărul elevilor unei clase nu va trece de 80. Anul școlar va încep la 1 Septembrie și se va termina la 15 Iunie.

Atâta despre școalele urbane.

În privința învățământului complementar, se zice că în comunele rurale, cu școale primare inferioare sau superioare, se înființează *cursuri de repetiție* o zi pe săptămână pentru absolvenții acestor școale, în scopul de a întări citirea, scrierea, limba română și aritmetica. La aceste cursuri vor urma absolvenții școalelor până vor avea 14 ani împliniți.

Înființarea acestui curs este de toată lauda, dar numai că nu se pare prea puțin o zi pe săptămână și nu se spune în care timp al zilei, căci dacă s'ar face în ore deosebite de ale școlii, atunci s'ar pune o sarcină nedreaptă asupra învățătorului, iar dacă s'ar face în orele de clasă prea s'ar reduce timpul de ocupație cu toate clasele.

În centrurile rurale mai populate și în comunele urbane se vor putea înființa școale complementare pentru dezvoltarea și completarea învățământului primar, mai cu seamă în cunoștințele trebuincioase vieții de toate zilele. Aceste cursuri vor fi de 2 ore pe săptămână, în șase luni de iarnă. Institutorii și învățătorii vor face gratuit aceste cursuri, iar dacă numărul școlărilor reguțați va fi cel puțin zece, primăriile le va putea da oare-care plată.

Sarcinile învățătorului curg droae!

III

ȘCOALELE NORMALE

Școalele normale primare au de scop să formeze învățători, institutori, institutoare și învățătoare. Cele de institutori și învățători vor fi organizate militarește, așa că elevii vor eși din școală cu gradul de ofițer în rezervă și vor fi scutiți de serviciul militar.

Asilul Elena Doamna va servi de școală normală primară pentru preparare de învățătoare.

Școalele normale de învățători și învățătoare vor avea un curs de 5 ani. Al 5-lea an va fi consacrat mai ales practicei pedagogice.

Studiile obligatorii sunt: Religia, Limba română, Limba franceză sau germană, Istoria, Geografia, Matematica, Științele fizico-naturale cu noțiuni de Agricultură, Horticultură și Forestierie, Igiena și Medicina populară, Pedagogia, Desemnul și Caligrafia, Lucrul manual, Muzica, Gimnastica, Jocurile gimnastice și pentru băieți Instrucția militară.

Spre a fi primit în școale normale se cere a avea clasele primare și etatea de 14—15 ani pentru băieți și de 13—14 pentru fete. Găsim că este prea mică vârsta aceasta. Ar trebui ca învățătorul să nu fie mai mic de 21 ani, la începutul carierei sale.

Asilul Elena Doamna va avea un curs primar, o secție normală pentru învățătoare și o secție profesională cu diferite meserii. În Asil nu se vor primi de cât orfane de tată și de mamă, sau de tată cel puțin, sau copile d'ale militarilor răniți în rebel, ori d'ale învățătorilor și institutorilor.

În școalele normale de învățători vor putea fi admiși de a dreptul în clasa IV seminaristă cu 4 clase, dar să n'aibe mai mult de 19 ani.

Pentru formarea corpului didactic urban servesc școala normală de institutori din București, și institutele pedagogice de fete din București, Iași și Craiova.

Studiile obligatorii pentru școalele normale de institutori și institutoare sunt: Religia, Pedagogia, Limba română, una sau două limbi moderne, Matematicile, Științele fizice și naturale, Geografia, Istoria, Igiena și Medicina populară, Desemnul și Caligrafia, Muzica vocală și instrumentală, Gimnastica și jocurile gimnastice.

În școala de institutori se adaugă instrucția militară și limba latină. Cursurile vor fi de 5 ani.

Școala normală de institutoare din Iași va putea fi transformată în școală normală superioară de fete.

Aspiranții și aspirantele de a intra într'o școală de institutori și institutoare trebuie să aibă trei clase gimnaziale sau cursuri echivalente.

Absolvenții și absolventele oricărei școale normale la eșirea din școală vor face un examen de diplomă care se va obține numai de cei ce vor fi dobândit nota generală 7 și jumătate. Persoanele cari nu reușesc se pot prezenta din nou în altă sesiune. Probele scrise la examenele de diplomă se fac la reședința fiecărei școale normale, iar probele orale se fac toate la București înaintea unor comisii speciale și aceasta ca să fie toți egali.

În privința școalelor normale n'avem alt-ceva de observat de cât că prea se grămădesc multe studii și unele nu tocmai necesare pentru absolvenții lor, precum este limba latină. Afară de aceasta, ar fi trebuit să se specifice ca Geografia, Matematicile, Religia, etc. să nu se întindă prea mult, precum se face acum p'alocurea, în cât școlarii neglijează pentru ele științele cele mai necesare carierei lor.

Pentru ce oare două feluri de școale normale? N'ar fi fost mai practic și mai drept ca institutorii și învățătorii să se formeze împreună și ca absolvenții să fi fost numiți d'întăiu câte 3 ani învățători și apoi în urma unui nou examen să fi ales pe institutori și institutoare dintre învățători și învățătoare? — Punem numai cestiunea.

IV

NUMIREA CORPULUI DIDACTIC PRIMAR

Absolvenții și absolventele școalelor normale, cari au obținut diploma, se trec într'un registru la Minister, după care se numesc învățătorii, institutorii, etc. Aceste liste au valoare trei ani. Cine n'a fost numit în acest interval trebuie să depună alt examen de diplomă, care valorează iarăși trei ani.

Învățătorii și institutorii provizorii, *incapabili* (?) sau imorali, pot fi destituiți de Minister, în urma hotărârii motivate a consiliului de inspectorii școlari.

Dupe trei ani de provizorat, membrii corpului didactic primar

sunt datorî să trească un nou examen oral și scris. Cine dobândește nota 7 este numit definitiv, cei cari n'o obțin aŭ drept a se prezinta încă de două orî la acest examen. Cine însă n'o obține la trei examene, este exclus cu desăvârșire din corpul didactic.

Învătătorîi definitivî pot fi trecuți institutorî la școalele urbane, dupe un serviciŭ de 10 anî, dacă trece cu succes un examen de institutor.

Doi anî după promulgarea acesteî legî, pentru ocuparea posturilor de membri ai corpului didactic primar, neocupate conform acesteî legî, se vor ține concursuri anuale, la Bucureșți și Iași, la cari se vor primi bacalaureații, absolvenții de licee clasice (de ce nu și reale?), absolventele Asilului și ale școalelor centrale, pentru catedrele de institutorî și institutoare, precum și aceî cari ar fi supliniți un an o asemenea catedră.

La locurile de învățatorî se dă drept și seminaristilor cari vor reuși la examenul pedagogic, etc.

Avem încă o opinie relativă la cuprinsul acestuî capitol, anume: absolvenții și absolventele cari n'au putut obține diploma, dar n'au avut o medie inferioară luî 5, să se numească adjuncți la școalele rurale, primind numai 75 la sută din salariul titularilor.

Remăind acest capitol așa precum se vede în proiect, unî ar găsi că examenul pentru titlul definitiv nu este just, că ar fi o străgănire. Noi însă găsim că este bun, cu condiția ca să se publice din timp programul aceluî examen și să se înconjure de garanții că va fi imparțial.

V

DREPTURILE ȘI DATORIILE CORPULUÎ DIDACTIC PRIMAR

Corpul didactic e dator să vie regulat la școală, să aplice legile și regulamentele, programele și instrucțiunile școlare, *principiile pedagogico-didactice* și să se poarte bine în societate, să lucreze atît în școala primară cât și în cea complimentară, pînă la 32 de ore pe săptămână.

Pedepsele la cari va fi supus sunt :

1) Avertismentul ; 2) censura, cu pierderea lefii pe timp de 5—30 de zile ; 3) Suspendarea, pe 2—6 luni ; 4) Destituirea și 5) Escluderea pentru totdeauna din corpul didactic.

Avertismentul se dă de inspectorul respectiv ; censura de ministru, în urma raportului motivat al inspectorului general ; suspendarea, destituirea și escluderea din corpul didactic se pronunță de ministru, având și avisul consiliului permanent.

Permutarea de la o catedră la alta de același grad, *in interes de serviciu*, se va hotărî de ministru.

În privința pedepselor și mai ales a aplicării lor, acest proiect diferă cu totul de proiectul D-lui Poni ; căci dupe acela pedepsele grave, precum permutarea, suspendarea și destituirea, se pronunță de un juriu profesoral, pe când în prezentul proiect acestea se pronunță de ministru și încă permutarea nu e considerată ca pedeapsă. De sigur că acest articol are să stârnească mari dificultăți la votarea legii, căci de și proiectul d-lui Ionescu și în acest punct este inspirat de legea franceză, dar se presupune că acolo lumea este mai matură pentru sentințe imparțiale. De oarece d-l Ionescu susține că juriile profesorale părătinesc pe justițiabili lor, n'are de cât să constituie un tribunal mixt, adăugând un profesor saū doī la tribunalele și curțile civile în ce privește judecarea membrilor corpului didactic. În tot cazul, nu este just nici democratic ca să se facă o lege mai autoritară de cât cea veche, mai ales într'un timp când spiritul public devine din ce în ce mai popular. D-l Ionescu să caute a salva capra și varza.

Pentru perfecționarea învățătorilor și institutorilor se pot înființa cursuri de repetiție la scoalele normale și conferințe scolare conduse de revizori ; iar cei ce vor perde cu timpul cunoștințele necesare vor putea fi întruniți la scoala normală cea mai apropiată spre a-și împropăta cunoștințele.

Lefile și gradațiunile corpului didactic primar rămân tot cele ce sunt astăzi. Noi ne-am arătat mai sus părerea asupra acestui punct.

VI

ÎNȚEȚINEREA SCOALELOR PRIMARE

În comunele rurale, statul plătește primul învățător și jumătate pentru ceilalți învățători, comuna plătește cealaltă jumătate. În orașe însă Statul plătește pe toți institutorii în ființă la aplicarea acestei legi, pe când institutorii și institutoarele ce se vor mai crea, vor fi plătiți jumătate de stat și jumătate de comună.

Localul de școală, locuința dirigintelui școlii, materialul didactic, cheltuielile mărunte și de cancelarie, mobilierul școlii, încălzitul și servitoriile sunt în sarcina comunei. Sumele necesare vor fi înscrise în bugetele comunale din oficiu de Ministerul Instrucțiunii publice.

Comunele vor construi localurile necesare școlilor primare, vor procura mobilierul și materialul didactic, conform modelelor și instrucțiunilor ministeriale. Dacă până în trei ani, orașele nu vor începe a construi școli, Ministerul școlilor va construi el localurile în locul comunelor și va înscrie în bugetele lor anuitatea plății.

Consiliile județene sunt datoare să construească localurile de școală necesare în toate comunele rurale, înzestrându-le cu mobilierul și materialul didactic, așa dupe cum se vor cere de Minister.

Anuitățile pentru plata acestui împrumut se va înscrie din oficiu în bugetele comunelor respective. Dacă vre-un consiliu județean ar refuza, ministerul va construi el școlile rurale și le va dota cu cele trebuincioase, înscriind din oficiu în bugetul județean anuitatea plății împrumutului.

Ar fi just și practic ca Statul să contruiască și să întrețină toate școlile necesare din orașe și sate, emițând rentă care s'ar acoperi c'o jumătate zecime adausă la toate contribuțiile și c'o zecime din veniturile comunale.

Atât școlile din orașe cât și cele din sate vor trebui să fie terminate până în 15 ani de la promulgarea prezentei legi.

Privit în totalul său, acest proiect este bun și superior

actualei legi, afară de unele puncte, semnalate de noi în acest articol, din cari principalele sunt chestiunea penalităților și a lacunelor relative la grădinile de copii, plus oare care imperfecțiuni privitoare la program, la scoalele normale, la numirea absolvenților acestor scoale la plata corpului didactic la construirea scoalelor, etc. Mai sunt și alte lacune în acest proiect; astfel aci nu se zice nimic despre scoale pentru surdo-muți, pentru orbi, întârziți și nici despre direcția scoalelor private. În legea franceză, germană, etc., nu se permite nici unui străin să fie director al unei scoale private, în care se primesc copii de ai cetățenilor, ba încă și indigenilor spre a dirige o scoală privată li se cer aceleași titluri ca și directorilor de scoale publice.

Din cauza acestor defectuoziități și lacune, prezentul proiect de lege, alături cu legea franceză dupe care în mare parte este calchiat, ne face impresia unei persoane cum se cade, dar care a suferit mai multe mutilări.

Să sperăm însă că cu ocazia desbaterilor ce se vor face asupra lui în corpurile legiuitoare, se vor înlătura unele din aceste neajunsuri și ast-fel va eși o lege întru totul binefăcătoare pentru scoala poporului.

Eniū Bălteanu.

TRISTA STARE A UNEI SCOALE RURALE ¹

Prea Onorabile Domn,

Ca completare la cartea mea poștală, prin care vă comunicam că sunt neachitat de salariu, ce mi se cuvine ca învățător, pe 6 luni și ca să mă întrețin mi-am vîndut vaca; cu profund respect vă înștiințez, că sunt plătit numai de comună. Despre vinovat, fără a acuza pe cine-va descriu faptul, lăsând ca d voastră să găsiți pe culpabil.

1. Această scrisoare este primită de lung timp la redacția noastră, dar nu se știe cum s'a rătăcit printre hârtii, așa că tocmai acum s'a dat peste dînsa. Rugăm deci pe d. Chirițescu să ne comunice dacă s'a în dreptat răul, ca să știm ce este de făcut.

Redacția.

Fiind neplătit încă de la Aprilie, atât eu cât și servitorul, ba chiar și spesele de cancelarie, când mă adresam d-lui primar sau casier respectiv mi se răspundea: *nu sunt bani*. Eu nu înțeleg, stimabile domn, cum numai pentru beleaua de învățător nu sunt bani, iar ceilalți funcționari comunali sunt achitați nu numai până la zi, dar chiar și înainte!!...

Am reclamat d-lui subprefect, prefect și revisor, cu rapoartele No. 37, 33, 28, 21, 22. — Dar nu numai că nu primiam nici o satisfacțiune, ci chiar mă da pe mâna celor contra cărora reclamam, comunicându-le rapoartele mele în original.

Spre mai mult temei am înaintat cu raportul No. 31 mandatele în sumă de lei 400 d-lui prefect, cu raportul No. 5, d-lui subprefect și cu raportul No. 1, d-lui revisor școlar; dar toți fără a lua cea mai mică măsură, le-a trimis d-lui primar, care se mărginea totdeauna a mi-le da înapoi neatinse. Așa că din toate acestea nu m'am ales, de cât cu o persecuție groaznică contra mea și a școlii de la autoritățile comunale, asmuțind pe sătenii contra mea, îndemnându-i a reclama că nu mă țin de școală, ci numai de reclamat și fac politică. Din această cauză școala nu a fost aprovisionată cu materialul de încălzit de cât acum câte-va zile. După ce mi se bolnăviseră mai toți școlarii de răceală, iar eu fusesem luat cu ciomagul la goană de sătenii, căci îi supăram cerându-le cu sarcina pae, ca țigani.

Trecuse 6 luni și tot în această tristă pozițiune aflând-mă după ce-mi cheltuii micile economii și mă îngropai în datorii, veni Octombrie și cu el și frigul!.. Acum ține-te, băete!!.. Proprietaru cerea chiria casei, copiii și nevasta lemne pentru foc, mâncare și îmbrăcăminte!!?

Văzând că nu mai am nici un mijloc de scăpare, iar la leafă nici nu mă mai gândiam, am fost nevoit spre a nu-mi peri familia de foame și frig, a-mi scoate, unica vacă de la care mânca copilașii lapte, la vânzare și silit a o da pe preț de nimica împreună cu pasările din curte; de oare-ce era un timp nefavorabil, numai și numai să nu perim de foame!!... Și apoi se cere de la noi progres!... abnegațiune!... model în căsnicie.... etc!!...

Acum tot în această stare mă găsesc, însă nu cu 6 luni neplătite, ci cu 9!!...

Am scris și «Revistei Noi» acest martiragiū, și mī a promis, că va comunica d-lui Hasdău.

Nu-mī rămāne de cât a trimite mandatele și d-lui Ministru al scoalelor, spre a se convinge mai bine de soarta noastră! ... Poate d-sa va lua vr'o mēsură!!

D-le Director, am eșit după băncile școalei cu doē idei frumoase: a) „De a lumina întunericul și b) a face să triumfe adevērul“, se înțelege în cercul meū.

Dar vai! ... ce haus! ... Lumea și nevoile ei m'aū învins! Nu știi, ce să mai cred, suferința îmi astupă gura. Fac dar apel la judecătorul imparțial, poate alarma dată va ajunge până la olimpul zeilor!!

De acea te rog, d-le Bălteanu, dacă crezi că merită aceste rînduri, fă-le loc în revista D-v.

Sunt al D-v. cu profund respect,

P. I. Chirișescu

Invēțator com. T. Vladimirescu, pl. Vădeni, jud. Brăila.

Protestăm din toată inima contra unei atari stări. Cazul este revoltător. Negreșit că atari cazuri nu pot fi multe la număr, alt-fel ar fi să disparăm de soarta școalei rurale. Dar, dacă în toată România n'ar fi de cât singurul caz școalei din Vladimirescu, singur acesta ar fi de ajuns pentru ca posteritatea să ne înfierceze cu stigmatul barbariei și sēlbăției, dacă n'am protesta contra acelor care l-aū tolerat. In adevēr, dacă n'am avea încredere în veracitatea spuselor d-lui Chirișescu, autorul scrisorii de aci de mai sus, n'am putea crede ca în țara românească, în zilele noastre, să se poată batjocori așa de neomenos școala poporului.

Eniū Bălteanu.

A. S. Princesesa moștenitoare

DINASTIA ROMÂNĂ

Familia domnitoare într-o țară se numește *dinastie*.

Dinastia domnitoare în România este formată de familia Hohenzollernilor, familie foarte însemnată în istorie și din care se trage, dupe tată, actualul împărat al Germaniei, Vilelm II. Regele nostru neavând copii a adoptat pe prințul Ferdinand, nepot

de frate, care, la 29 Decembre trecut, s'a căsătorit cu prințesa Maria de Edimburg, nepoată în gradul întâi, dupe tată, a Reginei Angliei și dupe mamă a împăratului Rusiei, și vară primară, dupe tatăl Ei, cu actualul împărat al Germaniei. În adevăr, tatăl prințesei este fiul Reginei Engliterii, mama Ei este sora împăratului Rusiei, iar mama împăratului Germaniei este sora tatălui ei.

Fie ca aceste legături de înrudire ale dinastiei cu cele mai mari familii ale Europei, să contribuie la realizarea aspirațiilor naționale ale Românilor și ca Alțeta Sa Regală, Prințul Ferdinand, să ajungă a domni peste întregul neam românesc, constituit într'un puternic imperiū național.

Însă pentru îndeplinirea acestei aspirațiuni naționale, se cere nu numai armata, ci și ridicarea masei poporului din punct de vedere intelectual și economic.

Apelăm deci cu tot respectul către M. S. Regele să bine-voiască a face să se ia măsuri tot așa de serioase și eficace în privința școlii poporului și a stării lui economice, precum sunt măsurile luate în privința progresării armatei.

Devotamentul și respectul națiunii către dinastia ei vor merge crescând în proporție cu înaintarea culturii și a bunului trai al poporului.

Ceea-ce scriu astăzi este din convingere intimă. La anul 1872 cugetam altfel: eram mai tiner cu 20 de ani. Căți n'aū căzut victimă ușurinței etății! Acum strig din toată ființa mea: trăiască actuala dinastie română!

Eniū Bălțeanu.

CÂTE-VA CHIPURI

4. ION COȘARUL

(Schiță din viața socială)

Cugetași, înțelepți, la soarta muncitorilor, și tu tinerețe nu sta dormind.

Un om.

Și visa așa de frumos, când fu deșteptat de țipătul copiilor. I se păruse în somn că lumea de nevoi în care trăia din leagăn, dispăruse. O lume noă îi luase locul, și libertatea sfintă, și drepturile omului, nu erau minciuni. Viața curgea lină și cu adevărată mândrie sufletească privea la tovarășii săi de muncă, cari și ei nu trăiau mai puțin fericiți. Societatea dorită venise, și el — el harnic luptător — își văzuse visul împlinit și cu groază parcă, privea la dărimăturile încă fumegânde ale societății burgheze, vrășmașa de moarte a muncitorilor. Și omul mic în miserile vieții de azi, și netrebnic prin munca de jidov, se simțea mare sub puterea închipuirii și lacrimi de bucurie isvoraă din ochii săi...

Și visa așa de frumos, când fu deșteptat de țipetele copiilor.

Se frecă la ochi și văzu realitatea. Se făcuse ziuă de mult.

În sobă nu mai era pic de foc. Copilașii se sculară și tremurând de frig, cereau pâine... Pe colțul patului nevastă-sa cârpea hainele-î rupte și suspine eșeau din pieptul ei, prada durerii și suferinței. Vederea copiilor flămânzi și lipsa îi făcea rău. Așa nu li se mai întâmplase nici odată.

Se ridică în sus și oftând murmură:

— Dar tăceți odată, ce vă este!?

Vrea să se arate bărbat în fața miseriei ticăloase, să înecă foamea copiilor prin vorbe; dar în zadar. Li

era peste puțină să mai poată răbda nenorocitul părinte și să se prefacă; — după puțină vreme urmă:

— De câte-va zile ne merge tot mai rău. Ce să fac, nevastă! Mai spune-mi și tu!

Apoi ca și când își vorbea lui singur:

— Pe la câte case n'am umblat! Ba că vorbă... Este măturat! Avem coșarul casii! 15 bani de coș! Cine a mai văzut! Răbdăm și dacă am fi numai 2 guri; dar sunt 4 și mănâncă năprasnic! I-auzi! Să mori de foamei când alții au prea mult! Oamenii sunt ăștia? Te rogi mereu lui D-zeu și degeaba; nici că te aude. I s'o fi urât și lui cu atâta cerșetorie...

Nevastă, învață-mă ce să fac! In cotro mă duc nimeni nu mă primește. Doi copii în casă și nevoi o mulțime. Vorbă multă sărăcie. Cine se mai gândește la noi, calici, desculți, despuiați cum ne mai zic unii care n'au simțit durerea noastră!

Și Ion Coșarul nu știa ce să mai facă.

Copiii, veriți într'un colț se uitau tăcuți la tatăl lor care-i speriasse cu atâtea vorbe. Maria, femeia lui, se potolise și ea, și privea când la copii când la el.

Afară, după ce ninsese toată noaptea, zăpada astupase drumul și se pusese ca de 3 palme. Prin ușa crăpată, crivățul începuse a sufla nebunește și svârlea fulgii moi, până în năuntrul casei, băgând groază în sufletele desmoșteniților.

Maria scoase o mătură și dete la o parte zăpada care începuse să se topească. Parcă nici ea nu putea suferi aerul împutit din colibă.

— Aide, Ioane, îmbracă-te și te du în oraș. Poate azi om fi mai norocoși. Aide, ce mai stai? Orî începî a cloci? Nu vezi că murim de foame și de frig? Mișcă-te, omule, o dată și adu o pâine pentru copii.

La cuvîntul copiilor, Ion, care nu vrea mai înainte să se scoale, se scărpină nițel, sări din pat și încălță pe

gol niște pantofi cu ținte, apoi se îmbracă și fu gata curând.

— Acum ia-ți uneltele și aidi!

Ion nu cam vrea. Se gândea că nu va folosi nimic. Ar fi mers mai bine cu mâinele goale. Poate găsea pe unde-va să ducă vre-o ladă la gară sau să taie lemne. În sfârșit se hotără.

Zise copiilor să se culce, făgăduindu-le că le va aduce mâncare, îi acoperi cu niște vechituri, apoi își luă uneltele puse într'un cui și eși împreună cu nevastă-sa.

* * *

Tovarășii de lipsă mergeau în tăcere, cu capul plecat spre piept,—poziția omului abătut de încercările ticăloase ale vieții — pe drumul din marginea orașului și intrară pe la barieră. La dreapta e puțul cu apa sălcie și lângă el cârciuma numită la «Sărăcimea». Bărbatul deschise ușa și băgă capul. În era rușine parcă se între înăuntru. Se lupta în el foamea și frigul cu cinstea, cu rușinea omului care se știe dator.

— Ce! nu vrei să ne vedem la față, strigă cârciumarul de la teșghea. Aidi, aidi, ai venit cu norocul în buzunar?

Femeia îl împinse și deteră buzna în casă. Ea luă cuvântul:

— Greu, jupâne, zi mai bine că avem sărăcia cu noi și că nu mai putem scăpa de ea. Omul meu, să-î dai dreptate a alergat în toate părțile; dar parcă este lucru făcut...

— Nimic, nimic, și copiii ne tremură acasă de frig și ne mor de foame și noi stăm cu mâinele în sân, noi care avem brațe de muncă și vrem să lucrăm, nu se stăm leneși. Spune, jupâne Cristache, ce să mai facem?

Cârciumarul se uită la ei lung și dete din cap, nu prea a semn bun.

— Prin oraș n'ați cercat? Mai erī auziam pe alt coșar că nu poate prididi la munca ce are și tu n'ai găsit?

— Spui drept? da, n'am colindat ca la moș-ajun pe la toți și făceaū nazuri. Lasă-ne... Nu trebuie... Vezi! Două brațe am; dar o veni vremea să le dau de lucru...

— Și acum la ce ați venit? dacă nu mi-ați adus banii ce mi datorati?

— Jupâne, mai îngăduie-ne o zi-două și ți-om plăti. Te rog, dă-ne și azi pe datorie. Știi că nu suntem răi de plată, cu toate că suntem niște calici. Nu ne lăsa, jupâne,

Cârciumarul se îndură.

Dete femeii pâine, niște mărunțișuri, o poală de așchiū din magazie, și se despărți de ticăloșii murmurând:

Nu poți scăpa. Trăești cu ei. Și nu sunt oameni răi.

Ion apucă spre oraș; iar nevastă-sa acasă.

* * *

Mergea omul dus pe gânduri, fără să știe în cotro și fără să-și dea bine seama, se pomeni în târg. În capitală, ca și în orașele de provincie mai mari, lupta pentru trai, par-că este mai însuflețită și mai bogată, privind mulțimea de oameni pe jos și în trăsurī care se ved când d'abia se face ziuă, dând năvală spre piață; și ascultând la sgomotul asurzitor al ființelor omenestī.

Ici un grup de muncitori care se duc grăbiți spre fabrică, dincoace negustorii care tot deschid și așează mărfurile, dincolo un șir întreg de servitori — care nu-s mai mult de cât robi — înaintând repede spre piață ca să cumpere ceva mai bun, birji care duc pe domniū cu interese mari pe la case mici, în sfârșit acea îmbulzeală nencetată de oameni tot grăbiți, te face

pe tine gânditor să îngâni, fără cea mai mică muștrare de cuget :

Aproape totul pentru viața trupului.

Câți îngrijesc tot așa de-a minții ?

Ion găsisese ce căuta. O servitoare îl trase de mânecă și-î zise răsând:

Da ce nu vrei să mai dai pe la noi ? Ai uitat că sunt 4 coșuri de măturat ? Ce te uiți la mine așa că nu ți-o fi ploat sub căciulă !

În adevăr, coșarul holbase ochii când simțise mâna că-l apucă de haină: Când se desmeteci, femeia dispăruse.

— 4 coșuri... dac'o fi 40 de bani unul dar... de... sunt odată unu și 60... tot e lucru bun... Și se apropie de hală bombonind..., vorbind adică cu el.

Doi inși trecură pe lângă dînsul și după ce se depărtară, unul zise:

Ce crezi ? să fie în firea lui omul care vorbea singur ?

Al doilea mai cu inimă : Cine știe ce nevoi grele o fi avînd. Nu ușor poți străbate în sufletul lui. Privește-l ce rău e îmbrăcat : Uite-te, zău, pantalonii mai că n'aũ fund ; dar haina de sigur că n'a fost a lui de la început. Și cum tremură ! Nu ți se rupe ție inima, prietene, la o asemenea priveliște ? Nu-ți vine în gând mulțimea ticăloasă care duce în cărcă pe bogați, droaia de lupi flămânzi, grămădiți pe miserabilul de muncitor care se sbate de moarte să scape și nu e cu putință, căci în cătușe de fier este strâns ?

De unde, prietene, aceste clădiri frumoase în care, leneșii se lăfoiesc fără grije ? De unde dracu această organizație afurisită plătită din popor și pentru popor care se numește justiție, guvern ? De unde această armată întolită fără muncă și care la vremuri grele tot asupra nenorociților de muncitori cade ?

Și nu te înduioșează, prietene, până la lacrimi starea

de plâns a sărăcimii? Nu-ți vine să răscolești lumea întreagă și fără nici o părere de rău că vei fi persecutat să te înscrii ca luptător pentru desrobirea omenirii care lucrează și care azi atârnă de voința stăpânului?

Cel-lalt lăsase ochii în jos și când tovarășul de drum isprăvi de vorbit, îi luă mâna și i-o strânse cu căldură :

Până la moarte gândul meu va fi răsboiul societății de azi și institutelor ei ticăloase și prepararea terenului pentru *revoluțiunea viitoare*.

Trebue să o spun cei 2, erau 2 studenți la medicină, tineri care împartășeau aceleași idei și se ocupau necontent de problema grea a științei sociale și de prepararea minților pentru viitor.

* * *

Ploaia pica într'una și un strat de polei se așternuse peste zăpada căzută.

Servitoarea cumpărase de ale mâncării și se întorcea acasă. Pe drum întâlni din nou pe Ion cu care plecă la locuința boierului.

Ajunseră. Ciocoi dormeau încă, probă că noaptea o petrecuseră în orgie. Ion se puse pe lucru. Mătură mai întâiu coșul de la bucătărie, lucru nu prea greu, fiindcă de și da pe coperiș la catul al 2-lea, însă acesta nu era așa de repede. Pentru cele-lalte trebui să aștepte. Remăsese de cu seara bucate, pe care servitoarea voia să le dea câinilor. Lui Ion îi era prea foame ca să nu ceară nimic și să stea numai la foc să se încălzească. Se rugă de servitoare și ea îi dete un taler cu supă și o bucată de pâine. După vr'un ceas și mai bine stăpâni se sculară și Ion porni să-și facă meseria. Se sui din nou în pod și, scoțând capul pe ferestruica coperișului, măsură cu ochii depărtarea până la coșul

ce trebuia să-l măture. Legă o frînghie de bârnă și cel-lalt capăt de mijloc și apoi eși cu tot trupul pe coperiș. Abia se putea ține; căci poleiul lunica cumplit și cu mare greutate ajunse până aproape de coș. N'ajungea însă până unde trebuia. Frînghia era prea scurtă și ca să se întoarcă îndărăt ar fi pierdut un drum de geaba. Deslegă nodul și cu mare băgare de seamă se târi până la coș. Frigul îl tăia la oase și mâinile începură a-i tremura într'una. O răceală par'că nespusă se întindea prin trup și d'abea se ridică în picioare la spatele coșului, când scăpă frînghia din mână și nu mai putu să-și ție echilibrul. Povârnișul era repede și în drumul său nu mai era nici o piedică. Sărmanul coșar mergea de-a dreptul la moarte. Sus iad, — jos moartea la sigur, îl aștepta. O cugetare repede îi veni în cap, ideia care vine adesea nenorociților în împrejurări grele: să se atârne cu mâna de burlanul casei. Nu era însă nici unul, și înainta cu o iuțeală din ce în ce mai mare. Nici o speranță; căci totul era pierdut. Un gemet de adevărată desnădăjduire scăpă nenorocitul și se prăbuși în stradă pe trotuar.

* * *

Câți-va trecători îngroziți și care asistaseră la toate scenele erau mișcați până la lacrimi. Alergară. Săracul numai avea mult de trăit și scăpa de lumea aceasta. Căzuse într'un fel de nesimțire momentană, din care se trezi în odaia unui spital...

Imprejur lume multă; doctori, studenți, bolnavi și el îi privea cu ochiul omului care rătăcește prin cărări nebătute, cu privirea stînsă, aproape fără viață.

Femeia mea..., murmură el, copii..., pe a cui mâini vor ajunge?... oamenii..., bunii sunt puțini..., puterile mă lasă și așa vrea să-î ved..., ceas rău..., au rămas pe drumuri..., ai mei...

În sală era o tăcere adâncă și cele mai mici suspine ale murindului se auzieau.

Doctorii nu mai aveau nimic de făcut. Lovitura hotărâse între viață și moarte și bolnavii priveau cu milă cum omul se stingea, și așteptau cu nerăbdare sosirea Mariei și a copiilor....

Soțul și părintele voia să-i vadă, să-i mai privească și apoi să moară.

Ușa se deschise. Femeia venise cu copilașii. Era galbenă ca moartea și cu părul despletit. Un fior care trecu prin inimile tuturilor; căci resunau și păreții de plângerile ei.

Abia mai avură vreme să alerge până la pat. Părintele îi vedea, par-că tot dispărând și o pânză se întindea din ce în ce mai groasă peste luminile ochilor. Un ultim suspin. Coșarul trecuse în lumea celor morți.

*
*
BCU Cluj / Central University Library Cluj

Îngroparea sărăcimii, cu toată simplitatea pompei ce se face, trezește în inimile simțitoare mai multă tristețe și jale de cât mulțimea fără număr de personaje interesate și de suflete mici ce pășesc după dricul bogatului, cu toate decorurile lui.

Între omul din popor care se duce și între *nobil* este oare numai deosebirea de clasă, care îi desparte atâta? Întâiul moare neștiut aproape, pe patul unui spital său la ușa bogatului, unde și-a scurs puterile de viață, lăsând în urmă-i pe femeie, copii, mamă în nevoi mai mari; — iată durerea; — pe când al 2-lea lasă după el milioane strânse fără muncă, unor rude care abia au așteptat ca răposatul să-și tragă sufletul — iată disprețul — scârba.

În primul, s'a răpît din societate omul muncitor, activ; în al doilea societatea a pierdut un trântor.

Durerea adevărată și jalea mă coprinsese văzând

cortegiul — dacă mi s'ar erta să-î dau ăst nume — al lui Ion Coșarul.

După carul mortuar femeia, cei 2 copii, câte-va babe din mahala și încolo nimeni. Coșarul era strein; căci n'avea nici rude, n'avea nici bani; — era sărac. Cine s'ar fi gândit la omul care mătură coșurile?

* * *

Trecură câte-va zile de la moartea lui Ion. Maria nu-și mai știa unde ie capul. Erau trei guri de hrănit și ea o femeie slabă, ce era să facă? Când mergea la muncă, unde trebuia să-și lase copiii? Cine mai îngrijea de ei?

Nu mai era de trăit ast-fel. Se gândea mereu, că ce a greșit înaintea lui D-zeu ca să fie pedepsită așa de crud? Nu-și văzuse ea de casă cum trebuie, umblase ea după *proști* ca altele? Ce fel, și D-zeu și oamenii o uitaseră? Și necredința și ura se iviau în sufletul ei.

A umblat ca o cerșetoare, nu însă să cerșească ci să-î dea de lucru. Cine o primea cu doi copii?

Intr'o zi, pe când se întorcea de la o femeie, unde spălase toată ziua, zări la fereastra unei case cam intrată în pământ, chipul unei femei care făcea semn trecătorilor de sex bărbătesc.

Iată, voiū intra aci, dacă nu m'o da afară. Urâtă nu sunt, cel puțin cât voiū mai trăi să îngrijesc de copii mei nenorociți.

Muma își vindea carnea pentru carnea ieî. Na, ce mai staū la vorbă și... fuga înăuntru.

Gazda, o femeie groasă și șireată, o primi cu zimbetul pe buze:

— Ce dorești, drăguță!

— Mă silesc nevoile să viū aci. Mi am pierdut bărbatul și copiii ăștia ai mei îmi mor pe drumuri de foame. Nu gălesc de lucru, căci cine mă primește cu copii?

Și venii aci la d-ta. Te rog ai milă de mine... Tăcu.

În sfârșit se învoieră. Chiar în seara aceea Maria se mută în casa de unde omul intră cu scârbă și iese cu groază.

Grig. Teodosiu

IMBUNĂTĂTIREA STĂRII ȚĂRANULUI

(PROPUNERE)

D-l Hristache Eliade, avocat din Olt și acum senator, a făcut o circulară către D-mnii Miniștri, Deputați, Senatori și alte persoane însemnate, prin care propune următoarele îmbunătățiri:

1. Să se facă o lege (cu sancțiune serioasă) prin care să se stabilească cum are țăranul să lucreze pământul, pentru porumb, grâu, rapiță, etc. în sens ceva rațional și nu tocmai complicat.

În fie care comună să se întocmească câte o comisie compusă din proprietar, preot și primar, cari observând arătătura, semința, etc. și constatând că vreuna din toate nu s'a executat conform legii să se condamnă(?) țăranul îndărătnic la amenda ce se va stipula, care se va implini în mod sumar.

2. Tot prin lege cu sancțiune, țăranul va fi obligat să-și facă casă, tot de lemn, îngrădită cu nuele și învelită cu coceni cum și-o făcea el (dacă nu se poate altfel), însă înaltă de 2-3 palme de la pământ, cu 2 camere (una mai mare și alta mai mică) cu săli între ele, înaltă în pereți de 12 palme cel puțin, cu ferestre de 6 palme și să fie obligat țăranul ca în odaia unde doarme, să aibe un pat: mindir umplut cu pae sau foi de porumb, iar pe lângă pereți perne umplute cu paie, etc.

3. Pentru hrana țăranului se vor ține conferințe Duminica de învățătorul comunei (împreună cu preotul unde se poate) căruia se vor da cărți cari să esplice

regulile de igienă alimentară, invitându-se la aceste conferințe și femeile cu fetele lor mari.

4. Se va introduce și în această țară un fel de irigațiune ușoară care se vede în Banat și Transilvania, și cari aplicate mai întâiu pe frumoasele noastre lunci, străbătute de bune apoșoare, va produce foloase.

5. Ca măsură radicală în privința medicinei la țară, cred că e bine ca copiii de la țară, cari se destină a învăța în seminarie ale preoției, să fie obligați a învăța și cursul inferior al medicinei, și după ce termină acele cursuri, acei copiii întreținuți de Stat apoi în internate în București, vor învăța medicina și aplicațiunea ei, până când deviind licențiați se vor numi apoi preoți și medici comunali, plătindu-li-se un salariu de la 100-200 lei lunar care, împreună cu pământul ce mai are biserica, îi va mulțumi, cred eu.

6... N'ar fi oare timpul ca școlile noastre de mecanică să se înmulțească și să scoată țărani mecanici, atâția cât s'ajungă la toate necesitățile? Această măsură ne ar scăpa de așa zișii mecanici (mașiniști) streini, cari umplu satele cu mașinile de treerat, vinturat, bătut, etc. BCU Cluj / Central University Library Cluj

7. Să se facă o lege asemenea cu sancțiuni cum să fie îngrijite vitele.

8. Relativ la întreaga economie țărănească, precum : paza vitelor la pășune, pentru seceriș, cosit, etc. se vor imita legile și regulamentele vechiului imperiu Austro-Ungar, etc

Cu asemenea măsuri are să fie folosit nu-numai țăranul ci și marele proprietar, după cum se va vedea în scurt timp.

Afară de aceasta, ne mai ocupându-se mult pământ cu așa de proastă muncă, pre cum se face acum de țărani, va prisosi teren pe toate moșiile : întinse islazuri de pășciuni și livezi de fân (aproape dispărute acum) după care cultura vitelor se va impune de sineși.

Eată esența propunerii D-lui Hristache Eliade, pentru care D-sa merită o deosebită laudă, căci dau pe față sentimentele D-sale democratice, de și unele din măsurile propuse nu le cred realizabile, cel puțin pentru timpul de față. Aceste propuneri merită să atragă atențiunea guvernului și a corpurilor legiuitoare asupra-le.

E. B.

SFINTIREA LOCALULUI DE SCOALĂ DIN BROȘTENI-SUCEAVA

Duminecă, 18 Octombrie 1892, un nou local de școală s'a sfințit în județul Suceava, grație mânei darnice a M. S. Regelui.

Acest local, ce coprinde două spațioase sale de clasă în aripă, lungi de 12^m., late de 8^m. și înalte de 4^m,25 și câte 4 camere și o sală a parte pentru învățător și învățătoare, clădit după modelele cele mai noi, întrece toate școlile clădite de Suveran pe Domeniile Coroanei și de pe celelalte proprietăți ale Sale.

Cu o înfățișare majestoasă, clădită sistematic, spațioasă, sănătoasă și igienică, școala din Broșteni merită a fi numărată, dacă nu cea întâi, cel puțin între cele mai mândre locale de școală rurale din țară.

După sfânta liturgie, poporul în frunte cu preotul și clericii, îmbrăcați în haine de sărbătoare și urmași de cucernicul Protoiereu al județului, părintele Gh. Zărian, de D-l Ad-tor al moșiei Broșteni, A. Wüthrich cu D-na, de D-l H. Bolomey Ad-torul moșiei Regale Zorleni-Tutova, de D-l Jude al Ocolului Broșteni, de Revisorul școlar, de Consilier și Primar și de o mulțime de alte persoane din localitate și alte sate vecine, intră în sala de școală a băeților, unde învățătorul îi primește cu imnul național. Apoi părintele Protoiereu și ceilalți clerici fac serviciul religios, după care încep cuvântările.

D-l A. Wüthrich, Adtorul Domeniului regal Broșteni, om plin de activitate, și care la clădirea acestui local și-a pus un deosebit interes, ca reprezentant al Casei Regale, prin puține cuvinte predă localul de școală Consiliului Comunal și învățătorului.

Se dă apoi cetire scrisoarei ce D-l L. Basset, Ad-torul Curții Regale și Secretar particular al M. S. Regelui, adresase primarului, în coprirea următoare:

Domnule Primar,

«Am primit de la M. S. Regele plăcuta însărcinare de a «face comunei D.-v. Broșteni remiterea localului de școală «clădit de Augustul nostru Stăpân.»

«Această școală devine de astăzi proprietatea comunei D.-v.

«Dorința M. S. este ca acest local se devie pentru Broșteni un focar de lumină și de bună creștere, astfel ca toți copiii din comună să poată căpăta nu numai cunoștințele trebuincioase, ci și gustul muncii, simțimîntul datoriei, iubirea patriei și frica lui Dumnezeu.»

«Sunt convins că D.-v. cât și D.-l Lupescu, mult prețuitul nostru învățător, veți ști da un bun început acestei școli, dându-vă toate silințele voastre spre îndeplinirea acestei înalte dorinți a M. Sale.»

«Pătruns de această convingere și arătându-vă adâncul meu regret de a nu putea fi față personal la ceremonia inaugurării, vă reînnoesc, D.-le Primar, încredințarea osebitei mele considerațiuni.»

După cetirea acestei scrisori, primarul Comunei luând cuvîntul arată că vechii Domni ai țării prin clădiri de biserică ce serviau și ca școli au rămas nemuritori și s'au infiltrat în inima supușilor lor și că M. S. Regele urmînd exemplul bravilor noștri străbuni, cu școli ca să ne luminăm ne înzestrează, etc., etc., etc.

După primar ia cuvîntul învățătorul local și dă citire următoarei cuvîntări:

*Onorată Adunare,
Dragi Săteni,*

Puțin timp ne desparte de vremea când tot pe acest loc aveam ca sanctuar al lumini și un palat ca acesta de azi, nu un local mîndru spațios și igienic ci o bujdencă veche, mucedă, tupilată și strîmtă, de unde în loc să se propage lumina și adevărul, se propaga de multe ori boli primejdioase. Doreaș toți ca în satul lui Vodă să fie o școală mîndră, mare și frumoasă, și eată că astăzi această dorință e îndeplinită.

Porțile și ușile unui spațios și igienic local de școală sunt astăzi deschise, putînd ori cine a-și lumina copii în el, căci Vodă cel iubit nu uită talpa țării și în special pe iubii lui Broștenari. Și ca semn că Vodă iubește poporul de pe moșia Sa, ne-a clădit noi Broștenarilor o școală de care trebuie să ne mîndrim și pentru care recunoștință adîncă și supunere îi datorăm veșnic. Destul petrecut-am în bujdence, destul strîmtorați fost-am; cu cea mai adîncă

recunoștință și devotament primesc în seama mea acest local de școală, această adevărată pepinieră, de unde cu drept cuvânt se va putea împlînta în inimile tinerilor vlăstare gustul muncii, sentimentul datoriei, iubirea patriei și frica de D-zeu. Plin de fericire primesc în seama mea acest vrednic sanctuar al luminii și mulțumesc din adâncul inimii celor ce-au hărăzit satului un asemenea palat; respectul, recunoștința și devotamentul cel mai curat vor avea în schimbul acestei mari binefaceri. Fie sigură Onor. Adunare cum și D-l Ad-tor al acestui Domeniū, pe care-l rog a transmite aceste asigurări celor în drept, că-mi voi îndoii silințele la lucru, că voi ști să-mi împlinesc datoria, și că dacă piedeca cea mai mare ce-o aveam s'a înlăturat, sporul la lucru va fi mai rodnic. Fie siguri părinții comunei că nu-s venit în sat spre a mă sfădi cu ei, spre a sămăna discordie în lume, spre a fi o viperă între ei; sunt trimes aici să fac treabă, să lucrez, nu se bugezes.

Asigur în această măreață serbare și pe superiorul meu, pe D-l Revisor că, ca în totdeauna, sufletul meu îl voi da pentru școală. Misiunea mea o voi crede împlinită numai când voi putea corespunde așteptărilor celor cu care trăesc.

Vă asigur și pe voi, iubii mei săteni, că pentru voi, voiți munci până la ultima suflare; între voi am crescut, pentru voi, voiți lucra cu rîvnă în totdeauna. Domniilor voastre nu vă cer alta de cât a vă trimite cu drag copiii la școală.

Au trecut vremile bune când omul trăia și în prostie tot atît de bine ca și cel ce știe condeiū. Vremile se fac grele pe zi ce merge și numai dacă ne vom pregăti bine pentru traiū, numai așa o vom scoate la bun sfârșit.

Fie care vroește să-și vadă fericită odrasla sufletului său; fericirea însă nu vine de cât prin școală. Drumul său pe-aici este, prin acest local mare și mândru, clădit de bunul nostru părinte Carol I, ce vă iubește ca pe copiii Lui.

Să vă trimeteți dar copiii la școală, de voiți să-i faceți oameni de bine și luminați și de voiți să nu vă blesteme; cu aceasta veți mulțumi și pe Cei ce s'au ostenit și au jertfit pentru școală. Ear voi, dragi copilași, în mijlocul căroră îmi fac viața de 8 ani, nu purtați grije că nu veți găsi în mine un tată ca și în părinții voștri; ai mei sunteți și eu al vostru. Voi ști să împlînt în inimile voastre, viitorilor apărători ai Țării, iubirea de muncă, de datorie, de Țară și de D-zeu. Voi ști să vă conving că cel ce vă dorește toată fericirea e Părintele Țării.

Onorată adunare; srbătoarea de astăzi pentru toți trebuie să fie una din cele mai scumpe din viața noastră, căci e srbătoarea și sfințirea locașului, unde ordraslele noastre își vor lumina mîntea și tot prin ea un Rege iubit își arată dărnicia și iubirea către Poporul său, dorind a-l vedea luminat și mare!

Multe scoli a văzut fiecare și mai bune și mai rele și mai frumoase și mai urîte, după putere și vreme; a noastră însă e coroana lor. M. S. Regele prin dania ce ne face a voit să ne probeze că o deosebită iubire are spre noi, spre Broștenari Lui, căci scoală ca a noastă rar se găsește.

Dar nu numai scoală ne-a făcut M. Sa, ci a înzestrat acest local aproape cu tot ce-i trebuie, ca scoala de pe moșia Sa să nu simtă nici o lipsă.

Și în schimbul acestor jertfe cu ce oare îi vom putea mulțami cu alta de cât cu recunoștința și devotamentul ce fiecare din noi trebuie să-i păstreze?

Ziceți cu mine dar în această frumoasă zi și ca semn al iubirii ce păstrăm Augustului Donator.

Trăească M. M. L. L. Regele și Regina,

Trăească A. S. R. Pr. Ferdinand cu Logodnica Sa.

Trăească România,

Mai vorbiră și alții.

La urma tuturor, revisorul jud. Suceava, d. S. Ionescu, începînd cuvîntarea sa dulce și atrăgătoare, zice că abia e sptămîna de cînd asistă cu o vie mulțămire sufletească la sfințirea școalei din Găinești, clădită tot cu cheltuiala M. S. Regelui.

Arătînd importanța școalei pentru popoare, explică cum un local bun contribuie prin însăși frumuseța sa la buna creștere a generației, dînd ocașie învțătorului a-și îndeplini conștiincios și în liniște datoria, iar copiilor dezvoltându-le gustul de lucru frumos, bun și s_nătos, espune jertfele ce Regele face pentru școalele rurale știind că numai prin lumină un popor se poate ridica și face brav și bun.

Mulțumește reprezentantului Curții Regale la această serbare, d-lui A. L. Wüthrich, care a privegheat cu adevărată dragoste clădirea localului, făcînd ca această clădire să corespundă înaltelor dorinți ale Augustului Suveran, și-l roagă a arăta prin superiorii săi Suveranului omagiile și recunoștința sa pentru această frumoasă donațiune.

Adresându-se părinților comunei, și în special primarului, le cere iubire pentru școală și tragere de inimă pentru in-

teresele obștiei.—Le arată atribuțiile față de școală și le zice că numai atunci vor merita numele de vrednici reprezentanți ai obștiei din comună, când își vor căpăta iubirea, lucrând fapte bune.

«Cât privește despre învățător, aș doară n'ați auzit că «v'a asigurat că dînsul va ști să-și facă datoria? Dacă în «localuri rele s'a silit să fie ceea ce trebuie a fi învățătorul, «apoi oare în asemenea templu nu va ști să capete laudele «cuenite? Fiți siguri că se va sili a fi demn și de-acum «ca și până acum, a purta cu vrednicie numele de apostol al «poporului, și nu cred că dacă pîn'acum a făcut parte din-«tre fruntașii învățătorilor din județ să se lase a aluneca «în ceata codașilor».

Copilașilor ce erau în număr de peste 70 și fetițelor ce treceau de 30 le cere ca în rugăciunile lor către cel a tot puternic să facă și câte-va cruci pentru Părintele Țării, care ne îngrijește ca pe adevărații Lui fii.

Sătenilor le arată nevoia ce are omul de carte și-i sfătuiește părintește a-și da copiii la școală, asigurându-i că numai atunci vor fi demni părinți, când se vor gândi la fericirea copilașilor lor.

Sfaturile însă, ce acest valoros revizor dădu mamelor atinse inimile tuturor, căci ele porniau din inimă, și mai toată mulțimea clătina capul și-i aproba zisele.

Profitând de ocasiunea că cucernicul protoereu al județului asista la această solemnitate, îl roagă a sfătui pe preoți să dea sfaturi sătenilor când vin în contact cu ei, să iubească școala și lumina, singurul liman de mântuire contra ignoranței și-i roagă ca să lucreze în toate ocașiunile, în interesul poporului, fiind strâns uniți cu învățătorii.

Solemnitatea să închee în urmă prin imnul național și alte cântece patriotice, cântate pe o voce de elevii școlaei, în care timp se semnează de asistenți în registrul de inspecție a școlaei procesul verbal comemorativ al acestei frumoase serbări. În urmă, lumea se aranjă pentru fotografiat, în care scop d. fotograf A. Antoniu, alcătuitoarea albumului României, sosisse înadins de la Mălini.

În timpul solemnității se primi și următoarea telegramă de la d. Basset, Ad-torul Curții Regale :

D-lui profesor Lupescu Brosteni,

«De și departe de d-v., totuși cu gândul și cu inima sunt cu «voia serbarea de astăzi. Urez ca școala ce inaugurați să

«corespundă Inaltelor dorinți de propășire și de moralitate ce-a însuflețit pe Acela care a dăruit-o comunei Brosceii.»

Și așa prin o serbare grandioasă și plină de speranță pentru viitor, se adause încă unul la puținele locale bune de școale ce avem, care poate fi prenumărat între cele dintâi din țară. Mulți bogătași sunt în țara noastră! Ce bine ar fi să imiteze pe inițiatorul atâtor fapte bune și să nu aștepte totul numai de la bugetul țării. Să pue mâna la ridicarea edificiului național, dacă și iubesc țara și poporul, căci cei ce pot face ceva și cheltuesc banul pentru lucruri zadarnice amar păcătuiesc.

M. Lupescu.
Brosceii-Suceava

SCHIȚE DIN ISTORIA LITERATUREI ROMÂNE

(Text făcut de profesorul E. HODOȘ pentru tinerimea Institutului pedagogic și teologic din Caransebuș¹)

(urmare)

1. Literatura poporană nescrisă. Intre produsele literaturii poporene, cele *nescrise* ne dau forma pentru o limbă adevărat națională, bogată în expresiuni și ziceri frumoase românești. Literatura nescrisă trece prin grai de la o generație la alta, modificându-se după vremuri.

Urme și amintiri de poezie poporană nescrisă găsim începând din secolul al 16: în cronică românești, într'o cronică polonă, într'un codice unguresc („Transilvania“ 1891, Nr. 8.); ear un *text întreg* de poezie este următorul:

Haï frați, haï frați, la năvală dați,
La năvală dați, țara v'apărați!
Haï frați, haï frați la, năvală dați,
La năvală dați, *crucea* v'apărați!
Haï frați, haï frați, la năvală dați,
La năvală dați, *steagul* v'apărați.

1. Foaca diecesană.

Acest text este „aflat de d. Hasdeu scris pe psaltirea slavo-română dela 1680, de mitropolitul Dositei, care zice că cântarea era făptuită de Stefan Vodă cel bun,“ cit. de Ar. Denuşanu Ist. Lit. 1885, p. 224).

Dintre notele caracteristice ale literaturii pop. nescrise însemnăm :

Maî întâi *sentimentul religios creştinesc*. In toate timpurile una din caracteristicile principale ale ţăranului român a fost acest sentiment, despre care găsim multe exemple în cântecele sale. In deosebi cântecele epice se ocupă des cu biseriele şi preoţii. Pentru exemplu, din colecţiunea lui V. Alcsandri (p. 181) :

Hai, frate, la biserică,
De sfînta Duminică,
Că de cînd ai pripegit,
Sufletul nu Ț-ai grijit.

Iar Domnul Ştefan al Moldovei zice lui Şoiman Burcel (p. 169) :

Dă-ne noe bună şeamă,
Cum de te-ai păcătuit,
Să te-apuci de plugărit,
Toema 'n zi de sărbătoare,
Toema 'n vreme de 'nchinare ?

Codreanu un *haiduc*, zice lui Vodă (p. 90) :

Maî lungeste-mî veacul meū,
Să mă 'mpac cu Demnezeū,
Las să mă mărturisesc,
De moarte să mă gătesc,
Şi s'ascult slujba cea mare
Din gura popii Măcare !

Tot haiducul:

Părinte, Sfinţia ta !
Maî desleagă-mî pe dreapta,
Să-mî fac cruce cu dînsa,
Să-mî fac cruce, să mă 'nchin,
Ca să mor ca un creştin.

Așa cântă inșiși *haiducii* adică bărbații, cari asupriți de streini și de autorități, ș'au parăsit casa și masa și s'au ascuns prin munți și codri, ducend o viață haiducească, și reshunându-se asupra aceloră, cari i-au nedreptățit.¹

Poporul a iubit pe haiduci pretutindinea; despre acest fapt găsim următoarea notiță la Alexandri: Hoții români s'au arătat mai todauna cu îndurare pentru cei slabi și săraci; de aceea și poporul îi consideră ca pe niște eroi și are pentru ei o dragoste plină de admirare,“ (vezi la balada Bujor, p. 165).

Credința în viața după moarte și în judecată se vede și în versurile:

Frunză verde de pe spine
Nu mă mai judece nime,
C'a venit ziua să mor,
Ș'oi avea judecător.

5. Mi-oï lua faptele 'n brațu,
Ș'oï sta cu ele de față,
Mi-oï lua faptele 'n mână,
Ș'oi sta drept ca o lumină!

(Conv. Lit. a. 1881/2 p. 226).

Poporul crede, că va fi resplătit în viața de apoi cu bine ori cu rău pupă cum i-au fost faptele în viața pămintească bune ori rele. (Vezi ex. și la Alixandri p. 208). Ba, câteodată resplata urmează și aici pe pământ, bunăoară cântă un cântec în colecțiunea Elena Săvastos, (p. 34.)

Cine n'ascultă de mamă,
N'are 'n lume nici o seamă;
Cine n'ascultă de tată,
N'are noroc nici odată.

1. Din lipsa de spațiu nu putem da exemple la fiecare din caracteristicile literaturii pop; rămâne ca profesorul și elevii să caute exemplele trebuincioase în număr corespunzător.

5. Nici io nu ȳ-am ascultat,
 Și Dumnezeu m'a cercat,
 Ș'am făcut, precum am vrut,
 Și Dumnezeul m'au bătut !

O caracteristică, ce o găsim de nenumărate ori în literatura poporană nescrisă, este *dorul de locul nașterii. de sat, și durerea ce o simte țărănul în streini*. Exemple :

Săraci ochișorii mei,
 Multă lume văd cu ȳei,
 Dar nu văd oameni de-aȳ mei,
 Ci tot negri streinei.

5. Sărac piciorușul meu,
 De te-ai vedea 'n satul meu,
 Să beaȳ apă din părău,
 Și să nu mai știu de reu !

(Col. Iarnik-Bărsanu, p. 200.)

Arză-te focul, pădure
 Și toate lemnele'n tine,
 Să rămâi un stejrel,
 Să mă sui io, Doamne, 'n el,

5. Să-mȳ fac ochișorii roată,
 Să mă uit la lumea toată,
 Să zăresc și 'n țara mea,
 Și să văd pe maică mea,
 Cu mătura măturând,

10. Cu lacrămi din ochi stropind !

(Col. I.-B., p. 199.)

Asemenea pronuțate găsim următătoarele sentimente:
Cinstea și iubirea de părinți, iubirea de frați și de surori :

Jelui-m'aș, și n'am cui,
 Jelui-m'aș brazilor
 De doruțul fraților ;
 Jelui-m'aș munților

De dorul părinților ;
 Jelui-m'aș florilor
 De dorul surorilor . . .

(I.-B., p. 192)

Exemplu de respectarea voinții părintești :

Fost-am fost fată săracă,
 N'am aflat fecior să-mi placă ;
 A aflat maica unu :
 Maicii-î plăcea, mie nu.
 Dacă maicii î-au plăcut,
 Voea dinșii nu î-am rupt . . .

(Familia. 1872, p. 461.)

Iubirea de copii, (v. la cântecile cătănești),

Sentimentul de dreptate și recunoștință (v. la Alexandri, Ghemiși ș. a.) Altă caracteristică este ospitalitatea. Lipsa ei este socotită de țărani drept mare greșală. (v. colecț. Alexandri, p. 130).

Mai notăm însfârșit *gluma și satira*, în deosebi ca note ale așa numitelor strigături sau chiuituri, sau hore; cari se cântă, sau mai bine se zic, în tactul jocului de lăutari sau și de jucători.

Colecțiuni de lit. pop. nescrisă avem dela : Alxrdri, Ispirăscu, Ponpiliu, G. Dem. Teodorescu, Iarnik-Bârseanu, Marian, Burada, Sevastos ș. a.

2. Literatura poporană scrisă. Această literatură mai poartă numirea de: *cărți poporane*. O carte ajunge poporană, dacă cuprinde lucruri, cari le poate pricepe poporul, și dacă este scrisă în graiul lui, ca să-î și placă. Cartea poporană poartă foarte rar numele autorului, mai totdeauna este anonimă, și în acest punct se asemănă cu literatura poporană nescrisă. Uneori nu numai autorul cărții poporane rămâne necunoscut, ci și tipograful și locul tipăririi. Cei ce o copiază și o retipăresc pot apoi cu atât mai ușor să adauge, să suprimă, să schimbe, să combine două sau mai multe bucăți, cu o vorbă să întocmească o carte după timpuri și localități. De aici provine, că o carte poporană are de comun multe variante.

Valoarea cărților poporane zace în împrejurarea, că ne arată ce limbă se vorbește și la ce grad de cultură se găsește poporul, într'o anumită epocă. Mai departe, „înainte de a se desfășura într'o limbă o literatură cultă, cartea poporană în decurs de secol, este unica literatură a națiunii întregi, a tuturor claselor societății, a boerului, ca și a țăranului. . .“ (Hasdeu, o. c. p. XXII).

Alixandria. cea mai cetită între cărțile poporane este vestita *Alixândrie*-

Alixândria se respândise în secolul XVII, atât de mult în Moldova, încât cronicarul Miron *Costin* scriind despre Radu Vodă cel Mare spune:

„Scrie Plutarh, vestit istoric, la viața lui Alexandru Makedon, care a scris *Alixândria cea adevărată, nu basme, cum scrie o Alixândrie din grecie ori dintr'alte limbi scoasă pe limba românească, plină de basme și scornituri,*“ (v. cronicile României, ed. II, t. 1, pag. 286).

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Asemenea vorbesc și alți cronicari.

Alixândria o găsim într'o mulțime de prelucrări, mai la toate popoarele. „Istoria lui Alexandru Makedon a exercitat un farmec nespus asupra Păgânilor, Evreilor, Creștinilor și musulmanilor . . . în curs aproape de 1500 de ani. . . Dela Egipt pînă la Islan.ia, dela Persia pînă la Spania au adoptat toate popoarele această poveste, au potrivit-o modului lor de a gândi și a simți. . .“ (Gaster, o. c. p. 7). Cât pentru origina Alixândriei însemnăm: „Îndată după moartea lui Alexandru circulau povești despre expedițiunile sale, pe care să le fie întins chiar pînă la rai. Mai cu seamă se fălea *Alixandria*, orașul fundat de Alixandru, de această origine ilustră și acolo trebuie să căutat leagănul Alixândriei. . . De timpuriu s'a prelucrat Alixândria după vederi diferite: când se accentua Bizanțul, când se căuta a aduce pe Alixandru în legătură cu Papa, ba chiar cu arhiereul din Ierusalim și cu

proorocul, Ierimia . . . Sub această formă s'a păstrat în diferite manuscripte *grecești*, unele mai vechi altele mai noi... manuscriptul cel mai vechiu e din sec. XI. care este o copie târzie și cam schimbată a originalului din sec. II. III." (Gaster. p. 9).

Alixândria română a fost tradusă din limba slavonească prin secolul al 16., și de-atunci s'a făcut multe edițiuni. (Cuprinsul ei se poate vedea și la Gaster o. c. p. 15.)

Reproducătorul.

DOE POEME IN PROZA

I. VRABIA

Mă întorceam de la vânătoare și treceam pe răzorul grădinei. Câinele meu alerga înainte. De o dată își încetenii pașii și începu să se furișeze par'c'ar ulmea vînat.

Privii în josul răzorului și zării o vrăbiuță cu mărginile ciocului galbene și cu pușor pe cap. Căzuse din cuib—un vînt tare mișca mesteacăniî răzorului — și sta nemișcată pe pămînt, întinzînd fricoasă aripioarele abia crescute.

Câinele se apropia încet de ea, când fără veste, o vrăbie bătărnă cu pîeptul negru, se repezi pe un pom vecin și, ca o piatră căzu drep înaintea gurii lui și ciufulită și turbată se aruncă de câte-va ori cu un ciripit desnădăjduit spre gura lui deschisă și armată cu dinți mari.

Voia să-și scape copilul, îl apăra cu trupul ei... tot trușorul îi tremura de spaimă: glasul îi era sălbatec și răgușit; ea mergea să se jertfească.

Ce dihanie îngrozitoare i s'o fi părut câinele! Și cu toate astea nu putea rămâne sus pe cracă singură. O putere mai mare de cât voința ei o smulse de acolo.

Câinele se opri, apoi se retrase. Fără îndoială și el tre-

bui să recunoască acea puterc. Am chemat la mine câinele zăpăcit și m'am depărtat cu un simțimînt de adânc respect.

Da, nu rîdeam, aveam un adevărat respect de această păsărică vitează, de iubirea ei pasionată.

Iubirea, îmi zisei eu, tot e mai puternică de cât moartea și de cât frica de moarte. Numai prin ea, numai prin iubire viază și se susține viața.

II. UN MULȚUMIT

Pe stradele capitalei trece vesel și jucând un tîner. Mișcările lui sunt iuți și vioi, ochii strălucesc, buzele zîmbesc și o roșată plăcută acoperă fața-i agitată. Intreaga lui faptură arată bucurie și mulțumire.

Ce i s'a întîmplat? Căpătat-a vr'o moștenire mare? Inaintat-a în suljbă? Sau numai a prânzit bine și sentimentul de sănătate și putere îi învioșază membrele?

Nu, el a bscornit o calomnie în privința unui cunoscut și a răspândit-o cu mult zel, iar acum a auzit — această calomnie — din gura altui cunoscut și i-a dat el însuși crezemînt.

O! ce mulțumit, ce bun chiar e în acest moment, acest tîner plăcut și plin de viitor.!!

Ivan S. Turghenief

LUNGIMEA ȘI COSTUL CĂILOR FERATE ROMÂNE

Ministerul lucrărilor publice a dat la lumină statistica lucrărilor sale.

Din această statistică rezultă că lungimea totală a căilor ferate române este de 2539 kilometri și 396 m. Construcția acestor căi ferate a costat lei 481.172.723, și lei 76.009.523 cheltueli pentru îmbunătățirea liniilor, așa că în total costul lor se ridică la suma de lei 557.182.246.

Iată acum costul în parte al fie-cării linii ferate.

1. Cea mai veche cale ferată română este linia Cernavoda—Constanța, construită de o companie engleză, în 1857, având o lungime de 65 kilometri și fiind rescumpărată de Statul român pe prețul de lei 18.666.667 adică câte lei 287.180 pe kilometru.

2. A doua linie ferată este București-Giurgiu-Smârda, lungă de 70 kilometri și 480 metri, construită în 1868 și rescumpărată de Stat pe prețul de lei 14.060.708, adică cam câte 200 mii lei de kilometru.

3. Linia București-Vârciorova și București-Roman, cu ramificările Tecuci-Bârlad și Barboși-Galați, construită de Strusberg, de la 1869 până la 1874, fiind lungă de 915 kilometri și 550 metri, a fost rescumpărată de Statul român cu lei 237.500.000, adică cu lei 259.400 de fie-care kilometru.

4. Linia Roman-Burdujeni cu ramurile Pașcani-Iași și Verești-Botoșani (1869—1871), lungă de 221 kilometri și 211 metri, a costat lei 51.680.084, adică cam câte 233 mii lei de fie-care kilometru.

5. Linia Iași-Ungheni, construită în 1874, lungă de 21 kilometri și 419 metri, a costat 3.770.215 lei, adică cam 179 de mii de lei pentru fie-care kilometru.

6. Linia Ploești-Predeal, lungă de 84 de kilometri, 654 metri, a costat lei 41.267.000, ceea ce vine kilometrul pe 487.478 lei.

7. Linia Buzău-Mărășești, prima linie ferată construită de inginerii români, 89 kilometri și 900 de metri, a costat lei 12.204.744, adică lei 135.746 de fie-care kilometru.

8. Linia Adjud-Ocna, lungă de 50 chilomeiri și 462 metri, construită tot de inginerii români, care a costat lei 6.642.435, cam 133 mii de lei pe kilometru.

9. Liniile Câmpina-Doftana și Buda-Slănic, construite de inginerii noștri, lungi ambele de 39 kilometri și 337 metri, au costat lei 6.026.284.

10. Liniile Golești-Câmpulung, Dolhasca-Fălticeni, Costești-Măgurele și alte câte-va linii scurte, construite toate de inginerii români, cari toate împreună au o lungime de 691 kilometri și 999 de metri, cari au costat lei 55,228,220, cea ce dă lei 79,810 pe kilometru.

11. Liniile București-Fetești, Făurei și Călărăși-Slobozia, cari toate făcute de inginerii noștri, măsoară 288 kilometri și 828 metri, costând lei 34,126,368, cea ce face lei 118-155 pe kilometru.

Statisticu.

ORAȚIA COLĂCERILOR DE LA NUNTĂ¹

— Buna dimineața, cinstiți socri mari! (dăce cel ce voiesce a spune orația).

— Multumim noi vouă, tineri voinici!

Cu ce treabă mare ați venit la noi? (întreabă socrul).

— Acum dară, soacre mare,

Că ne-ați facut întrebare
De ce adică venirăm
Și la ușă ne oprirăm;
Ne vom da răspunsul, însă
Să vă țineți gura strânsă,
Și să tăceți ca pământul,
Ca să ne auziți cuvântul.
Ce întrebați Domnia-Voastră
In grabă de venirea noastră?
Ce-î această tinerime?
Ce e această mulțime?
Ceste fete, urși vechură
De țint ochii și casc'gura?
N'au mai văzut oameni încă
Și se tem că le mănâncă?
Noi am mai umblat și alt'dată
Pe aiurea ca și ast'dată,
Și așa nu se mirară,

Nici ce cătăm ne'ntrebară.
Acum toți v'ați strîns gramadă,
Ca cum ați căuta sfadă.
Oare voiți noi de teamă
Să stăm și să vă dăm samă?
Dar nici prin gând să vă treacă
O așa părere seacă!
Nu ne speriem de lume,
Căci purtăm de voinici nume;
Nici ne îngrozesc vântul
Că știm să vă dăm cuvîntul.
Dacă voiți și vă place
Ca să răspundem cu pace,
O luați cu încetișorul,
Să vorbim cu binișorul,
Că ori-ce cu 'ngădueală
Se face cu rîndueală;
Ear rēpede când se cere
Nu se face cu plăcere.

¹ Comunicată de d-l V. Radovici, din Suceava.

De aceea lăsând gluma,
 Ascultați la noi acuma :
 Junele împăratul nostru,
 Intr'o zi de dimineață,
 Dup'a norilor roșată,
 Vrând să plece 'n vânătoare
 Cu tineri și pompă mare,
 S'a sculat, s'a gătit bine.
 S'a armat cum se cuvine,
 Și luând buciumu 'ndată,
 Buciumă cu el odată ;
 Strânse el ostași mulțime,
 Tot voinici de călărime
 Și ageri cu măiestrie
 La arc și vânătorie ;
 Apoi cu ei pe rēcoare
 A plecat la vânătoare,
 Să 'ncureze, să vâneze
 Munții cu dealurile,
 Pădurile cu umbrele
 Și văile cu luncile :
 Ast-fel umblând ziua toată,
 Ocolit-a locul roată,
 Până la amează spre sară,
 Fără a vâna vr'o feară,
 Și atât se desgustase
 În cât era să se lase,
 Dar pare că o nălucă
 Ii zicea tot să se ducă.
 El cu arc săgeata 'n mână,
 Ajunse la o fântână,
 Și vedēnd urmă de feară
 Aci toți descălecară
 Să se uite să privească,
 Ce urmă e să ghicească.
 Stând dar ast-fel fie-care
 Și privind'o cu mirare,

Unii au zis că e de zână,
 Aib'o împăratul de mână ;
 Alții că-i floare crăescă,
 Aib'o împăratul mireasă.
 Deci cu această cuvintare,
 Pe împăratul ațitară,
 Si făcură în gând să-i vic
 Să hotărească, să știe,
 Din ce parte acea zână,
 A venit pe la fântână,
 Si cu inima'nfocată
 Pleacă spre urma-i îndată.
 După dinsa se tot duse
 Până vėzu că-l aduse
 Cu toată oștirea noastră,
 Drept curțile d-voastre,
 Unde-a zărit o floare
 Ca o stea strălucitoare,
 Care de crescut, tot crește,
 De înflorit tot înflorește,
 Ear de rodit nu rodește
 Căci pământul nu-i priesce.
 De aceea împăratul
 Făcu intru sine sfatul :
 Că acea frumoasă floare
 Și dulce mirositoare,
 Să o ia să strălucească
 La curtea împărătească,
 Unde locul să-i priească
 Să crească, să înflorească,
 Odrasle să odrăsească,
 Să-și dea rodul la iveală
 Și tutulor la priveală.
 Așa împăratul june
 În gând după ce-și pune
 Se uită, locu'nsemnează
 După a stelilor rază.

(va urma).

CONFERINȚELE ATENEULUI ROMAN DIN BUCUREȘTI

pe
1892—1893

Duminică, 20 Decembre 1892, la 8¹/₂ seara a vorbit d-l Hasdeu : *Noi și voi*.

Sâmbătă, 26 Decembre la 2 p. m., d-l N. Ionescu-Iași : *Istoria contemporană* (prima conferință).

Duminică, 27 Decembre, la 8¹/₂ seara d-l N. Petrașcu : *Femeia română contemporană*.

Duminică, 3 Ianuarie 1893, la ora 2 p. m., d-l N. Ionescu : *Istoria contemporană* (a doua conferință).

Joi, 7 Ianuarie, la 8¹/₂ seara, d-l Ștefan C. Mihăilescu : *O Răfueală cu un confrate conferențiar*.

Duminică, 10 Ianuarie, la 8¹/₂ seara, d-l C. Disescu : *Respuns*.

Joi, 14 Ianuarie, la 8¹/₂ seara, d-l L. Antonescu : *Istoria scoalei*.

Duminică, 17 Ianuarie, la 8¹/₂ seara, D-na Sni. Andronescu : *Copii orfanii*.

Joi, 21 Ianuarie, la 8¹/₂ seara, D-l M. Seulescu : *Cestiunea socială*.

Duminică, 24 Ianuarie, la 8¹/₂ seara : d-l St. S. Sihleanu : *Nervi*.

Joi, 28 Ianuarie, la 8¹/₂ seara, d-l Delavrancea : *Doina*.

Duminică, 31 Ianuarie, la 8¹/₂ seara, d-l Lazăr Șeinanu : *Cuvîntul fără cuvinte*.

Joi, 4 Februarie, la 8¹/₂ seara, d-l M. Porumbaru : *Noile scoale economice*.

Duminică, 7 Februarie, la 8¹/₂ seara, d-l Speranța : *Vorba de a casă*.

Joi, 11 Februarie, la 8¹/₂ seara, d-l Delavrancea : *Lupta pentru existență*.

Duminică, 14 Februarie, la 8¹/₂ seara, d-l Gr. Lahovary : *După obicei*.

Joi, 18 Februarie, la 8^{1/2} seara, d-l G. Pallade: *Lupta pentru drept și justiție.*

Duminică, 21 Februarie, la 8^{1/2} seara, d-l Stef. C. Mihailescu: *Analiza unei cărți a D-lui Ribot.*

Joi, 25 Februarie, la 8^{1/2} seara, d-l Al. Giuvara: *O chestie de economie politică.*

Duminică, 28 Februarie, la 8^{1/2} seara, d-l G. I. Ionescu-Gion: *Starea sanitară a României de la 1821.*

Joî, 4 Martie, la 8^{1/2} seara, d-l L. Antonescu: *Temperamentele intelectuale.*

Duminică, 7 Martie, la 8^{1/2} seara, d-l Al. Vlahuță: *Onestitatea în artă.*

Joi, 11 Martie, la 8^{1/2} seara, d-l V. A. Ureche: *Istoria parlamentului român.*

Duminică, 14 Martie, la 8^{1/2} seara, d-l C. I. Lupu: *Instrucția la sate.*

Joî, 18 Martie, la 8^{1/2} seara, d-l Dr. Ureche: *Culpabil sau nebun?*

Duminică, 21 Martie, la 8^{1/2} seara, d-l C. T. Buzoianu: *Fellahi.*

Duminică, 28 Martie, la 8^{1/2} seara, d-l A. Xenopol: *Chestiuni istorice.*

Joî, 1 April, la 8^{1/2} seara, d-l A. Teodoru: *Câte-va concluzii din teoria evoluțiunii.*

Duminică, 4 April, la 8^{1/2} seara, d-l Gr. Ventura: *Originile muzicii naționale.*

Joi, 8 April, la 8^{1/2} seara, d-l G. C. Dragu: *Ce putem ști despre lume?*

Duminică, 11 April, la 8^{1/2} seara, d. C. I. Stăncescu: *Mișcarea artistică în România, în ultimii 35 de ani (Pictură, Sculptură, Teatru).*

REPRODUCTORUL.

VINDECAREA MUȘCĂTURII DE VIPERA

D-l Kaufmann, profesor la școala veterinară de la Alfort, a obținut de la Academia de medicină din Paris premiul Orfila pentru frumosul său memoriu asupra veninului viperei.

În acest memoriu savantul naturalist indica acidul cromic ca remediul suveran în contra mușcături acestor reptile.

După experiențele sale, acidul trebuie să fie pus tocmai în locul unde se găsește veninul, adică pe rană, și întrebuințat în *soluțiune de una la sută*. În așa doză el nu exercită nici un efect caustic asupra țesăturilor.

De curând, un jurnal din Franche-Comté publica scrisoarea unui veterinar semnalând fereciturii efect al acestui nou remediu :

« Mă-a adus, zice el, un prepelicar care fusese mușcat de o viperă, de abia d'un sfert de ceas. Animalul nu mai putea merge, capul și pântecul erau foarte umfla-te. Două-spre-zece minute după introducerea în rană a două sau trei picături de acid cromic, câinele își recapătă forțele, umflătura scade și, după o oră este pe deplin mântuit.

Este cu atât mai important de a cunoaște acest remediu prețios cu cât amoniacul ale cărui merite neintemeate se laudă altă dată, a fost recunoscut absolut ilusoriu.

Românizatorul.

